

Załącznik nr 1
do zarządzenia nr/2025
Burmistrza Głowna
z dnia października 2025 r.

PROGRAM EDUKACJI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW GŁOWNA NA LATA 2025–2027

Głowno, wrzesień 2025

autorstwo, skład i opracowanie szaty graficznej, redakcja źródeł

dr hab. Andrzej Sztando, prof. UEW

www.sztando.com | andrzej@sztando.com

Zastosowane skróty

skrót	rozwińnięcie
SRPZ 2030	Program Rozwoju Powiatu Zgierskiego pn. Strategia Rozwoju Powiatu Zgierskiego 2030
PEE 2025-2027	Program Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Głowna na lata 2025-2027 (niniejszy dokument)
PRS	Plan Rozwoju Szkół Głowna
PRAFRT	Program Rozwoju Aglomeracyjnych Funkcji Rekreacyjno-Turystycznych Głowna *Rodzinna Re-Kreacja*
PWOP I	Program współpracy Gminy Miasta Głowno z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego (coroczny)
PWOP 2025	Program współpracy Gminy Miasta Głowno z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2025
SŁOM	Stowarzyszenie Łódzki Obszar Metropolitalny
SR ŁOM 2030	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030
SRMG 2023-2027	Strategia Rozwoju Miasta Głowna na lata 2023-2027
SRWŁ 2030	Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030
BAM	badania ankietowe mieszkańców
UMG	Urząd Miejski w Głownie

Spis Treści

1.	INFORMACJE FORMALNE	5
2.	PRZESŁANKI PROGRAMU WYNIKAJĄCE ZE SRMG 2023-2027.....	5
3.	CELE PROGRAMU	5
4.	PLANOWANE DZIAŁANIA I PODDZIAŁANIA ORAZ ICH REALIZATORZY I WYMIAR CZASOWY REALIZACJI	6
5.	POWIĄZANIA Z OBOWIĄZUJĄCYMI I PLANOWANYMI DOKUMENTAMI WYKONAWCZYMI MIASTA.....	52
6.	POWIĄZANIA ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2030 I INNYMI, PONADLOKALNYMI PLANAMI I PROGRAMAMI ROZWOJU	53
7.	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM	56
8.	EWALUACJA	56
8.1.	CELE EWALUACJI, PODMIOTY PROWADZĄCY I PRZYJMUJĄCY, PRZEBIEG ORAZ CZĘSTOTLIWOŚĆ EWALUACJI.....	56
8.2.	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA OCZEKIWANYCH REZULTATÓW DZIAŁAŃ WYKORZYSTYWANE W EWALUACJI.....	58
9.	RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	60
	SPIS TABEL	79

1. Informacje formalne

Ilekcioć w niniejszym dokumencie jest mowa o:

1. **Mieście** – należy przez to rozumieć Gminę Miasta Głowno, jeśli nie wskazano inaczej.
2. **Programie Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Głowna na lata 2025-2027** lub **PEE 2025-2027** – należy przez to rozumieć niniejszy dokument.
3. **Strategii** lub **SRMG** lub **SRMG 2023-2027** – należy przez to rozumieć Strategię Rozwoju Miasta Głowna na lata 2023-2027 przyjętą uchwałą nr IV/23/24 Rady Miejskiej w Głownie z dnia 26 czerwca 2024 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta Głowna na lata 2023-2027.
4. **Zespole ds. Wdrażania Strategii Rozwoju Miasta Głowna na lata 2023-2027** lub **Zespole ds. Wdrażania Strategii** lub **ZWS** - należy przez to rozumieć Zespół, o którym mowa w zarządzeniu nr 91/2025 Burmistrza Głowna z dnia 30.05.2025 r. w sprawie powołania i określenia zadań Zespołu ds. Wdrażania Strategii Rozwoju Miasta Głowna na lata 2023-2027.
5. **Urządzie Miejskim** lub **UM** – należy przez to rozumieć Urząd Miejski w Głownie

2. Przesłanki programu wynikające ze SRMG 2023-2027

Opracowanie i wdrożenie Programu Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Głowna to jedno z działań wskazanych do realizacji w Strategii Rozwoju Miasta Głowna na lata 2023-2027. Jest to zatem formalna przesłanka opracowania PEE 2025-2027. Przesłanką organizacyjną jest natomiast zwiększenie trafności, intensywności, skuteczności i efektywności działań samorządu miasta w zakresie wzmocnienia prośrodowiskowej wiedzy, kompetencji i postaw mieszkańców dzięki połączeniu ich w program, w ramach którego realizowane one będą w spójny, skoordynowany i konsekwentny sposób, z pogłębioną uwagą władz i wyższego kierownictwa miasta. Merytorycznymi przesłankami realizacji PEE 2025-2027, w tym działań, które on obejmuje, są z kolei argumenty omówione w SRMG 2023-2027, w tym:

- skala i wielowymiarowość obecnych i spodziewanych wyzwań związanych ze środowiskiem naturalnym, jego ochroną i zrównoważonym wykorzystaniem,
- niesatysfakcjonujący poziom świadomości i postaw ekologicznych istotnej części mieszkańców miasta,
- gotowość znacznej części mieszkańców miasta do pogłębienia ich prośrodowiskowej wiedzy, kompetencji oraz postaw.

3. Cele programu

Zgodnie wytycznymi do sporządzania dokumentów wykonawczych określonymi w Strategii Rozwoju Miasta Głowna na lata 2023-2027, Program Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Głowna na lata 2025-2027 uszczegóławia Strategię (obok innych programów) w jej wymiarze przestrzennym, a jego opracowanie i wdrożenie ma przyczynić się do osiągnięcia celu rozwoju przestrzennego miasta, w Strategii tej wskazanego. W związku z tym, za cel Programu Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Głowna na lata 2025-2027 przyjmuje się:

1. **Praktyczne informacje, kompetencje i postawy prośrodowiskowe – udostępnianie społeczności miasta informacji środowiskowej i upowszechnianie w niej kompetencji w zakresie zrównoważonego wykorzystywania środowiska i jego wzmacniania, jak również upowszechnianie w niej prośrodowiskowych postaw**, czyli cel operacyjny nr 21 SRMG 2023-2027;

którego osiągnięcie przyczyniać się będzie do osiągnięcia celu strategicznego S3 miasta, tzn. do osiągnięcia **zintegrowanej, nowoczesnej przestrzeni i witalnego środowiska w oparciu o ich zrównoważone wykorzystanie, inteligentną ochronę i zaangażowanie społeczne**.

Zgodnie ze SRMG 2023-2027, cel ten planuje się go osiągać w efekcie połączenia:

- wielowymiarowej ekoedukacji mieszkańców ze wszystkich grup wiekowych,
- wzmacniana więzi osobistych i grupowych z lokalnym środowiskiem naturalnym,
- upubliczniania podstawowych informacji o składnikach lokalnego środowiska i jego stanie oraz o źródłach jego zanieczyszczeń, jak również o działaniach na rzecz jego poprawy.

Program Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Główna na lata 2025-2027 jest **pierwszym tego typu programem** sporządzanym przez samorząd Główna. Jest on wyrazem dostrzegania przez ten samorząd potrzeb w zakresie tej edukacji, a jednocześnie postrzegania jako istotnej własnej roli w jej prowadzeniu oraz dążeń do zaprogramowania, w tym skoordynowania własnych działań w tym zakresie. Jednocześnie, **do sporządzenia i wdrażania tego programu nie zobowiązuje żaden akt przepis ustawowy lub wynikający z rozporządzenia**. Ponadto, wynikający ze SRMG 2023-2027, **przedział czasowy jego wdrażania jest stosunkowo krótki i efektywnie wyniesie około 2 lat, co uniemożliwia pełne, satysfakcjonujące osiągnięcie postawionych w nim celów**.

W związku z powyższym, przyjmuje się, że **PEE 2025-2027 jest programem pilotażowym**, i choć służącym podniesieniu poziomu edukacji ekologicznej mieszkańców, to równocześnie służącym zebraniu nowych doświadczeń przez władze i pracowników samorządowych miasta, zarówno w zakresie doboru instrumentów tej edukacji, jak i w zakresie ich stosowania, jak również w zakresie partnerstw, w ramach których są stosowane. **Doświadczenia te posłużą do udoskonalenia kierunków działań dotyczących edukacji ekologicznej w Głównie wyznaczonych w kolejnej Strategii Rozwoju Miasta Główna i w kolejnym, uszczegóławiającym ją w powyższych zakresach, Programie Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Główna**. W związku z powyższym, przyjmuje się także, że **działania i poddziałania przedstawione w kolejnym rozdziale podejmowane będą z intencją maksymalizacji ich zbioru, ale w miarę możliwości finansowych, kadrowych i organizacyjno-prawnych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych, jak również z uwzględnieniem dostępności krajowych i unijnych środków pomocowych oraz zaangażowania partnerów społecznych**.

4. Planowane działania i poddziałania oraz ich realizatorzy i wymiar czasowy realizacji

Dla osiągnięcia celu PEE 2025-2027, który jest jednocześnie celem operacyjnym O21 SRMG 2023-2027, w PEE 2025-2027 planuje się realizację działań wskazanych jako przykładowe, rekomendowane i zgodne z kierunkami działań dla tego celu, określonych w SRMG 2023-2027. Dla działań tych, w tabelach od 1 do 4 wskazano składające się na nie poddziałania, rozumiane jako konkretne

przedsięwzięcia, czynności, projekty. W tabelach tych zawarto także ich opisy, w tym podstawowe warunki lub/i zasady ich realizacji, a także ich realizatorów, wymiary przestrzenne realizacji oraz okresy lub terminy lub częstotliwość realizacji. Wdrażanie PEE 2025-2027 będzie zatem polegać na realizacji poddziałań, przy czym możliwa jest:

- realizacja także dodatkowych działań innych niż wskazane wraz z ich poddziałowaniem;
- realizacja dodatkowych poddziałań innych niż wskazane, które wpisują się we wskazane działania i są zgodne z kierunkami działań;
- zastąpienie poddziałania, którego realizacja okazała się niemożliwa lub niezasadna, innym poddziałowaniem (poddziałowaniem) wpisującym się w odpowiednie działanie, a jednocześnie zgodnym z odpowiednim kierunkiem działań.

Zmiany są możliwe także w odniesieniu do wskazanych realizatorów. Decyzje dotyczące zmian w zakresie poddziałań i ich realizatorów będą podejmowane przez Burmistrza lub upoważnione w tym zakresie osoby kierujące miejskimi jednostkami organizacyjnymi.

Użyte w ww. tabelach skróty posiadają następujące znaczenia:

- k.d.** – kierunek działań, czyli typ, rodzaj działań wyznaczony w SRMG 2023-2027, prowadzących do osiągnięcia celów PEE 2025-2027,
- w.p.** – wymiar przestrzenny realizacji działania, tzn. obszar miasta, na którym i wobec którego działanie będzie realizowane,
- o/t/c** – okres lub termin lub częstotliwość realizacji działania,
- r.d.** – realizator lub realizatorzy działania.

Znaczenie wybranych pojęć użytych w opisach działań jest następujące:

miasto – Gmina Miasta Głowno, o ile w opisie działania nie wskazano inaczej.

NGO – organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Edukacja formalna – edukacja regularna, długookresowa, zstandaryzowana prawem i programami nauczania, prowadzona przez nauczycieli lub wykładowców w ramach zhierarchizowanego systemu podmiotów edukacyjnych (szkół podstawowych, zasadniczych szkół zawodowych, liceów, techników, szkół specjalnych, policealnych i wyższych), prowadząca do uzyskania danego poziomu wykształcenia, potwierdzonego świadectwem, dyplomem lub innym, urzędowym dokumentem.

Edukacja pozaformalna – edukacja mniej regularna niż formalna, krótkookresowa lub co najwyżej średniookresowa, o niższym poziomie standaryzacji, prowadzona zwykle przez specjalistów w formie szkoleń, kursów, lekcji prywatnych itp. i nieprowadząca do zmiany formalnego wykształcenia.

Edukacja nieformalna – działania edukacyjne niezinstytucjonalizowane, zwykle incydentalne lub co najwyżej krótkookresowe, wysoce zdywersyfikowane, a przede wszystkim prowadzone samodzielnie przez osobę uczącą się i mające postać obserwacji, lektury wydawnictw, wizyt muzealnych, recepcji przekazów medialnych, interakcji z oprogramowaniem, korzystania z zasobów bibliotek, baz danych i Internetu, udziału w imprezach masowych, pokazach, happeningach, obchodach itp.

Tabela 1. Planowane działania i poddziały w zakresie powszechnej, wielowymiarowej edukacji mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałów
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto	O21.K1.a promocja usług aglomeracyjnej komunikacji kolejowej i autobusowej oraz zintegrowanej z nimi miejskiej komunikacji autobusowej.	działanie stałe	Urząd Miejski, Miejskiego Zakładu Komunalnego (lub inny operator miejskiej komunikacji autobusowej)	Działanie będzie służyć zwiększaniu liczby mieszkańców korzystających z transportu publicznego zamiast transportu indywidualnego, a co za tym idzie, zmniejszaniu emisji zanieczyszczeń powietrza i natężenia ruchu drogowego, poprzez budowanie ich świadomości na temat zalet i dostępności zintegrowanej z aglomeracyjną komunikacją zbiorowej miejskiej komunikacji autobusowej. Dodatkowo, działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta dobrze skomunikowanego z aglomeracją łódzką. Zakłada się, że działanie będzie koncentrować się na tworzeniu promocyjnej wartości dodanej do działań realizowanych w ramach celu operacyjnego SRMG 2023-2027 O10. „komunikacja publiczna integracji społeczno-gospodarczej i odpowiedzialności środowiskowej”, ukierunkowanych na integrację ww. systemów komunikacyjnych, wspierając je w ten sposób. Dotyczy to w szczególności działań: O10.K1.c „lobbing na rzecz i wsparcie pełnego, wielofunkcyjnego wykorzystania budynku dworca stacji kolejowej, a także osiągnięcia dobrego stanu jego wewnętrznej infrastruktury pasażerskiej”; O10.K2.a „tworzenie i wspieranie tworzenia infrastruktury przystankowo-dworcowej dla autobusów łączących miasto z ponadlokalnym otoczeniem, a także jej wielofunkcyjnego wykorzystania”; O10.K3.a „integracja organizacyjna, rozkładowa i taryfowo-biletowa miejskiej komunikacji autobusowej z ponadlokalną komunikacją kolejową i autobusową”. W ramach nie zakłada się zatem promowania komunikacji publicznej jako takiej, co jest realizowane w ramach programów dydaktycznych edukacji formalnej, w tym w miejskich placówkach szkolnych. W związku z powyższym, działanie będzie polegać na: a) prezentowaniu na stronie internetowej miasta i Miejskiego Zakładu Komunalnego w Głównie (lub innego operatora miejskiej komunikacji autobusowej) aktualnego rozkładu jazdy i mapy komunikacji miejskiej oraz linków do aktualnych rozkładów jazdy wszystkich przewoźników kolejowych i autobusowych zapewniających połączenia pasażerskie między Głównem

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, Miejskiego Zakładu Komunalnego (lub inny operator miejskiej komunikacji autobusowej)	i Łodzią oraz innymi miejscowościami aglomeracji łódzkiej; b) prezentowaniu na stronie internetowej miasta i Miejskiego Zakładu Komunalnego w Głównie (lub innego operatora miejskiej komunikacji autobusowej) przykładów porannych (dojazd do pracy na terenie aglomeracji) i popołudniowych (dojazd do pracy na terenie aglomeracji) połączeń miejskiej komunikacji autobusowej zintegrowanych z połączeniami aglomeracyjnej komunikacji kolejowej i autobusowej; c) prezentowaniu wewnątrz autobusów miejskiej komunikacji autobusowej, na wybranych przystankach autobusowych, w publicznie dostępnych miejscach Urzędu Miejskiego w Głównie oraz analogicznych miejscach wszystkich miejskich jednostek organizacyjnych aktualnego rozkładu jazdy pociągów ze stacji Główny; d) prezentowaniu w publicznie dostępnych miejscach Urzędu Miejskiego w Głównie oraz analogicznych miejscach wszystkich miejskich jednostek organizacyjnych aktualnego rozkładu jazdy i mapy miejskiej komunikacji autobusowej; e) prezentowaniu na stronie internetowej miasta i Miejskiego Zakładu Komunalnego w Głównie (lub innego operatora miejskiej komunikacji autobusowej), a także na ich profilach społecznościowych informacji o działaniach samorządu miasta na rzecz integracji organizacyjnej, rozkładowej i taryfowo-biletowej miejskiej komunikacji autobusowej z komunikacją kolejową i autobusową zapewniającą połączenia pasażerskie między Głównem i Łodzią oraz innymi miejscowościami aglomeracji łódzkiej; f) prezentowaniu na stronie internetowej miasta i Miejskiego Zakładu Komunalnego w Głównie (lub innego operatora miejskiej komunikacji autobusowej), a także na ich profilach społecznościowych informacji o dostępnych dla pasażerów funkcjonalnościach budynku dworcowego stacji kolejowej, a także o aktualnych dniach i godzinach dostępności tych funkcjonalności;

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	UM, MZK	g) promowaniu usług aglomeracyjnej komunikacji kolejowej i autobusowej oraz zintegrowanej z nimi miejskiej komunikacji autobusowej w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
	całe miasto	O21.K1.b promocja codziennego wykorzystania rowerów i innych, bezemisyjnych urządzeń transportu osobistego oraz lokalnej infrastruktury służącej ich wykorzystaniu.	działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie jednostki organizacyjne	Działanie będzie służyć zwiększaniu udziału ruchu rowerowego i opartego na innych, bezemisyjnych urządzeniach transportu osobistego (UTO) w codziennych przejazdach mieszkańców, a co za tym idzie, zmniejszaniu emisji zanieczyszczeń powietrza i natężenia ruchu samochodów, poprzez budowanie ich świadomości na temat zalet i dostępności miejskiej infrastruktury rowerowej oraz jej integracji z aglomeracyjną komunikacją kolejową. Dodatkowo, działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta przyjaznego rowerzystom i użytkownikom innych UTO. Zakłada się, że działanie będzie koncentrować się na tworzeniu promocyjnej wartości dodanej do działań realizowanych w ramach celu operacyjnego SRMG 2023-2027 O10. „komunikacja publiczna integracji społeczno-gospodarczej i odpowiedzialności środowiskowej”, ukierunkowanych na rozwój prywatnej komunikacji rowerowej i opartej na innych, zeroemisyjnych urządzeniach transportu osobistego, wspierając je w ten sposób. Dotyczy to w szczególności działań: O10.K4.a „wdrażanie rozwiązań prawno-przestrzennych i infrastrukturalnych integrujących prywatną komunikację rowerową i opartą na innych, zeroemisyjnych UTO”; O10.K4.b „bezpłatne udostępnianie bezpiecznych miejsc parkowania rowerów i innych zeroemisyjnych UTO w budynkach Urzędu Miejskiego w Głównie oraz jednostek (w tym wszystkich szkół podstawowych) i spółek miasta dla ich klientów (w tym uczniów) i pracowników”, O10.K4.c „lobbing na rzecz i wsparcie instytucji publicznych w bezpłatnym udostępnieniu przez nie bezpiecznych miejsc parkowania rowerów i innych zeroemisyjnych UTO”.

O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie jednostki organizacyjne	Zakłada się także, że działanie będzie koncentrować się na tworzeniu promocyjnej wartości dodanej do działań realizowanych w ramach celu operacyjnego SRMG 2023-2027 O16. „kompletna infrastruktura zintegrowanego rozwoju” ukierunkowanych na rozwój zintegrowanej infrastruktury rowerowej i innych urządzeń transportu osobistego. W ramach działania zakłada się zatem promowanie wykorzystania rowerów i innych UTO, jako takich, jedynie w zakresie uzupełniającym wobec promowania lokalnej infrastruktury służącej ich wykorzystaniu, co jest realizowane w ramach programów dydaktycznych edukacji formalnej, w tym w miejskich placówkach szkolnych. W związku z powyższym, działanie będzie polegać na: a) prezentowaniu na stronie internetowej miasta aktualnej mapy ścieżek i dróg rowerowych na terenie miasta, a także ich połączeń z drogami i ścieżkami rowerowymi gmin sąsiednich, wraz z punktami ważnymi dla użytkowników rowerów i innych UTO, takimi jak publiczne miejsca parkowania rowerów z ich przypięciem, stacje serwisowe oraz miejskie jednostki organizacyjne oraz inne instytucje publiczne oferujące klientom i pracownikom bezpieczne i zadane miejsca parkowania rowerów; b) prezentowaniu na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta informacji o działaniach samorządu miasta, w tym w szczególności inwestycjach oraz wdrożonych rozwiązaniach prawno-przestrzennych, służących rozbudowie infrastruktury rowerowej na terenie miasta, a także o analogicznych działaniach gmin sąsiednich zwiększających ich rowerową dostępność dla mieszkańców miasta; c) prezentowaniu na stronie internetowej miasta informacji o możliwości przewozu rowerów i innych UTO w pociągach przewoźników obsługujących połączenia kolejowe ze stacji Główno wraz linkami do udostępnianych przez nich regulaminów tych przewozów; d) prezentowaniu na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta działań lobbujących na rzecz oraz wsparcia udzielanego przez samorząd miasta instytucjom publicznym innym niż miejskie, zlokalizowanym na terenie miasta, w bezpłatnym udostępnieniu przez nie mieszkańcom bezpiecznych miejsc parkowania rowerów i innych UTO;
--	-------------	--	-----------------	---	--

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie jednostki organizacyjne	e) prezentowaniu na stronach internetowych, w profilach społecznościowych oraz na tablicach ogłoszeń, w gablotach, publicznym wyświetlaczach, monitorach itp. miejskich jednostek organizacyjnych, informacji zachęcających do dojeżdżania do nich z wykorzystaniem rowerów lub innych UTO, w szczególności na temat bezpiecznych i zadaszonych miejsc parkowania rowerów oferowanych klientom i pracownikom; f) promowaniu prozdrowotnych i ekologicznych korzyści wynikających z aktywnej, stałej mobilności osobistej z wykorzystaniem roweru lub innego UTO wśród młodzieży przez miejskie szkoły podstawowe oraz miejskie instytucje kultury poprzez np.: konkursy i wyzwania (np. „rowerowy maj”; „rowerem do szkoły – dzień bez samochodu”); spotkania (np. z kolarzami, podróżnikami rowerowymi); konkursy plastyczne, fotograficzne czy filmowe promujące rower lub inne UTO jako codzienny środek transportu; warsztaty i szkolenia praktyczne (np. podstawy serwisowania i rowerów, bezpieczna jazda); lekcje tematyczne, akcje integracyjne związane z wykorzystaniem rowerów, a także wydarzenia, o których mowa w opisie działania O21.K2.b „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
	całe miasto	O21.K1.c promocja, edukacja i wspieranie edukacji w zakresie prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie szkoły podstawowe i przedszkola	Działanie będzie służyć: – podnoszeniu świadomości mieszkańców w zakresie korzyści ekologicznych i ekonomicznych wynikających z wykorzystywania odnawialnych źródeł energii (OZE), – upowszechnianiu wiedzy o dostępnych rozwiązaniach technologicznych w zakresie OZE, – wspieraniu mieszkańców w podejmowaniu świadomych decyzji o długookresowych konsekwencjach dotyczących inwestycji w OZE, – kształtowaniu postaw proekologicznych i promowanie niezależności energetycznej gospodarstw domowych, – inspirowaniu mieszkańców do aktywnego udziału w transformacji energetycznej.

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie szkoły podstawowe i przedszkola	Dodatkowo, działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta świadome i aktywnie korzystającego z odnawialnych źródeł energii. Odnawialne źródła energii to takie źródła, których wykorzystywanie nie wiąże się z długotrwałym ich deficytem, ponieważ ich zasób odnawia się w krótkim czasie (surowce odnawialne). Za takie źródła uznaje się słońce, wiatr, wodę (rzeki, pływy i fale morskie), biomasę, biogaz oraz biopłyny. Do energii odnawialnej zalicza się również ciepło pozyskane z ziemi (energia geotermalna), powietrza (energia aerotermalna), wody (energia hydrotermalna) oraz spalania biomasy. Przeciwnieństwem źródeł odnawialnych są konwencjonalne, czyli nieodnawialne źródła energii, to znaczy źródła, których zasoby odtwarzają się bardzo powoli bądź wcale: ropa naftowa, węgiel, gaz ziemny i pierwiastki rozszczepialne pozyskiwane z kopalin. Konsekwencją dominacji pozyskiwania energii ze źródeł konwencjonalnych jest zanieczyszczone powietrze (spaliny samochodowe, emisje z elektrowni, gazy z rolnictwa i przemysłu, a także niska emisja z ogrzewania prywatnych domów) oraz inne elementy środowiska naturalnego, co z kolei wpływa negatywnie na zdrowie ludzi. Wykorzystywanie OZE wiąże się z niższym zanieczyszczeniem środowiska albo z brakiem takiego zanieczyszczenia w ogóle. Rozwój OZE jest zatem zagadnieniem związanym przede wszystkim z ochroną środowiska naturalnego i zdrowia publicznego. Dodatkowo jednak, wykorzystanie OZE może przynosić korzyści ekonomiczne, przy czym ze względu na wzrost kosztów wykorzystania konwencjonalnych źródeł energii oraz wzrost wydajności urządzeń OZE i jednoczesny spadek ich cen, korzyści te stają się coraz znaczniesze. W przypadku Główna możliwymi do upowszechnienia w gospodarstwach domowych źródłami energii odnawialnej są przede wszystkim energia słoneczna, uzupełniana przez energię aerotermalną, energię biomasy oraz energię wiatru. Choć wykorzystanie energii słonecznej i biomasy, a ostatnio także aerotermalnej ma stosunkowo często miejsce, pogłębianie wykorzystania OZE ograniczają:

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie szkoły podstawowe i przedszkola	- braki wiedzy na temat środowiskowego i zdrowotnego, w tym osobistego znaczenia prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii; - wciąż jeszcze niesatysfakcjonująca opłacalność ekonomiczna prywatnego zastosowania odnawialnych źródeł energii, związana z wieloletnimi okresami zwrotu, jeśli nie zostało ono wsparte środkami publicznymi; - braki wiedzy na temat możliwej do uzyskania opłacalności ekonomicznej indywidualnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, przy zastosowaniu dostępnego wsparcia publicznego, a także na temat warunków uzyskania tego wsparcia, - braki wiedzy na temat zmiennych uwarunkowań prawnych i umownych prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w szczególności w sytuacji łączenia urządzeń do ich wykorzystania z siecią energetyczną; - braki wiedzy na temat możliwości prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii przez użytkowników mieszkań w budynkach wielorodzinnych; - obawy przed trudnościami w codziennej eksploatacji prywatnych urządzeń pozyskujących energię ze źródeł odnawialnych, a także przed ich awariami, - nasilenie się ruchów podważających konieczność, a nawet zasadność, a także skuteczność i szeroko rozumianą opłacalność prywatnego inwestowania w odnawialne źródła energii. W związku z powyższym, realizacja działania będzie polegać na: a) utworzeniu na stronie internetowej miasta podstrony zawierającej kompleksowe, stale aktualizowane informacje na temat: znaczenia i możliwości prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, lokalnych i ponadlokalnych regulacji prawnych w tym zakresie, a także na temat możliwości uzyskania finansowego wsparcia publicznego, w tym ze strony samorządu miasta;

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie szkoły podstawowe i przedszkola	b) bezpośrednim udzielaniu informacji i porad w powyższych zakresach, w tym na podstawie umów z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz innymi podmiotami publicznymi wspierającymi implementację programów ukierunkowanych na upowszechnienie prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii; c) informowaniu na profilach społecznościowych miasta o dostępnych możliwościach uzyskania finansowego wsparcia publicznego na zakup i instalację urządzeń do prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w szczególności ze strony samorządu miasta (co najmniej dwa razy w okresie każdego naboru wniosków o takie wsparcie), a także o udzielaniu informacji i porad w powyższych zakresach; d) włączaniu do programów edukacji szkół i przedszkoli miejskich treści poświęconych wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii; e) promowaniu i edukowaniu w zakresie prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
	całe miasto	O21.K1.d promocja, edukacja i wspieranie edukacji w zakresie prywatnego budownictwa pasywnego oraz budownictwa o niskim zapotrzebowaniu na energię cieplną.	działanie stałe	Urząd Miejski	Działanie będzie służyć podnoszeniu świadomości mieszkańców w zakresie korzyści ekonomicznych i ekologicznych wynikających z prywatnego budownictwa pasywnego oraz budownictwa o niskim zapotrzebowaniu na energię cieplną, upowszechnianiu wiedzy o technicznie i kosztowo dostępnych technologiach i materiałach stosowanych w ww. budownictwie, jak również wspieraniu mieszkańców inwestujących w we własne domy i mieszkania w podejmowaniu decyzji dotyczących ww. budownictwa. Pośrednio, działanie będzie służyć zmniejszaniu emisji zanieczyszczeń powietrza, a dodatkowo, budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta aktywnie wspierającego mieszkańców w procesie transformacji energetycznej.

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji środowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	Zakłada się, że działanie będzie także tworzyć promocyjno-edukacyjną wartość dodaną do działań realizowanych w ramach celu operacyjnego SRMG 2023-2027 O6. „przyrost i rewitalizacja zasobów mieszkaniowych”, ukierunkowanych na rozwój budownictwa pasywnego oraz budownictwa o niskim zapotrzebowaniu na energię cieplną, wspierając je w ten sposób. Dotyczy to w szczególności działań: O6.K1.e „udzielanie informacyjno-organizacyjnego wsparcia mieszkańcom w zakresie wymogów i technik termomodernizacyjnych oraz możliwości pozyskania państwowego wsparcia w modernizacji ich zasobów mieszkaniowych, w szczególności skutkującej ich termomodernizacją” i O6.K1.f „pozyskiwanie dla mieszkańców, pośredniczenie w dystrybucji i promocja wykorzystania środków na termomodernizację ich zasobów mieszkaniowych”. W związku z powyższym, działanie będzie polegać na: a) organizowaniu co najmniej raz w roku otwartego szkolenia dla mieszkańców na temat technicznie i kosztowo dostępnych technologii i materiałów stosowanych w budownictwie pasywnym oraz budownictwie o niskim zapotrzebowaniu na energię cieplną; b) organizowaniu co najmniej raz do roku otwartego szkolenia dla mieszkańców na temat aktualnych oraz przyszłych lokalnych, wojewódzkich, państwowych oraz unijnych wymagań, norm i przepisów dotyczących energetycznych własności mieszkań i budynków mieszkalnych oraz źródeł ich ogrzewania; c) bieżącym udzielaniu informacji, w tym w formie indywidualnych konsultacji, na temat dystrybuowanych przez miasto środków na termomodernizację mieszkań i domów prywatnych pozyskanych przez nie z wojewódzkich, państwowych, unijnych i innych zagranicznych programów i projektów pomocowych; d) organizowaniu co najmniej raz do roku otwartego szkolenia dla mieszkańców na temat możliwości pozyskania publicznego wsparcia w termomodernizacji ich zasobów mieszkaniowych, innego niż wskazane w poddziałaniu c);

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	e) prezentowaniu na stronie internetowej, w profilach społecznościowych miasta oraz na tablicach ogłoszeń informacji o ww. szkoleniach oraz udostępnianiu na stronie internetowej miasta materiałów, które były podczas nich wykorzystywane; f) wspieraniu podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych w organizacji bezpłatnych szkoleń dla mieszkańców dotyczących zagadnień, o których mowa w poddziałaniach a), b), d), w tym w szczególności w formie udostępniania lokali miasta dla ich przeprowadzenia oraz ich promocji na stronie, w profilach społecznościowych i na tablicach ogłoszeń miasta; g) informowaniu podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych o gotowości udzielenia im wsparcia, o którym mowa w poddziałaniu f).
	całe miasto	O21.K1.e edukacja i wsparcie edukacji w zakresie dobrych praktyk niskoemisyjnego ogrzewania mieszkań.	działanie stałe	Urząd Miejski	Działanie będzie służyć podnoszeniu świadomości mieszkańców w zakresie wpływu dobrych praktyk niskoemisyjnego ogrzewania mieszkań na jakość powietrza, zdrowie oraz koszty tego ogrzewania. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Głowna jako miasta aktywnie wspierającego mieszkańców w doskonaleniu ich praktyk grzewczych w odpowiedzi na rosnące wyzwania środowiskowe i finansowe w tym zakresie. W celu uniknięcia powieleń poddziałań tego działania z poddziałaniami działania O21.K1.f, zakłada się, że działanie to nie będzie dotyczyć prywatnego budownictwa pasywnego oraz budownictwa o niskim zapotrzebowaniu na energię cieplną, upowszechniania wiedzy o technicznie i kosztowo dostępnych technologiach i materiałach stosowanych w ww. budownictwie, jak również wspierania mieszkańców inwestujących w we własne domy i mieszkania w podejmowaniu decyzji dotyczących ww. budownictwa. W związku z powyższym, działanie będzie polegać na: a) publikowaniu na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta treści edukacyjnych na temat praktyk służących redukcji emisji zanieczyszczeń podczas ogrzewania mieszkań (jak np. odpowiedni dobór i przechowywanie opału i paliw; właściwy proces

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	rozpalania; właściwa kontrola i serwisowanie urządzeń grzewczych; właściwe dostarczanie powietrza do spalania; właściwe odprowadzanie spalin i skroplin; właściwe wietrzenie; właściwe zarządzanie spalaniem w czasie oraz dystrybucją energii cieplnej itp.) w postaciach cyfrowych np.: broszur, filmów, zdjęć, animacji itp.; b) publikowaniu na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta treści edukacyjnych na temat środowiskowych i zdrowotnych konsekwencji spalania materiałów do tego nie przeznaczonych – w postaciach cyfrowych np.: broszur, filmów, zdjęć, animacji itp.; c) wspieraniu podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych w organizacji bezpłatnej edukacji mieszkańców dotyczącej zagadnień, o których mowa w poddziałaniach a) i b), w tym w szczególności w formie udostępniania lokali miasta dla ich przeprowadzenia oraz ich promocji na stronie, w profilach społecznościowych i na tablicach ogłoszeń miasta; d) informowaniu podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych o gotowości udzielenia im wsparcia, o którym mowa w poddziałaniu c); e) dostarczaniu przed sezonem grzewczym do każdego z mieszkań w budynkach wielorodzinnych na terenie miasta pozbawionych centralnych systemów grzewczych ulotek z podstawowymi informacjami na temat dobrych praktyk służących redukcji emisji zanieczyszczeń podczas ogrzewania; f) edukowaniu mieszkańców na temat dobrych praktyk niskoemisyjnego ogrzewania mieszkań w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
	całe miasto	O21.K1.f promocja, edukacja i wspieranie edukacji nt. domowego upcyklingu i refreshingu.	działanie stałe	Urząd Miejski	Działanie będzie służyć ograniczaniu ilości odpadów wytwarzanych przez mieszkańców poprzez upowszechnienie wśród nich wiedzy i motywacji do ponownego, twórczego wykorzystania przedmiotów i materiałów w gospodarstwach domowych poprzez ich przerabianie i nadawanie im nowych funkcji. Jednocześnie, działanie będzie służyć rozwijaniu postaw

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	proekologicznych, prooszczędnościowych i kreatywnych wśród mieszkańców poprzez promowanie kultury „zero waste”. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta nowoczesnie inspirującego i wspierającego mieszkańców do minimalizacji wytwarzanych odpadów. Źródłem pojęcia upcyklingu jest pojęcie recyklingu, czyli idei i szeroko rozpowszechnionej praktyki odzyskiwania surowców, w szczególności metali, szkła, tworzyw sztucznych oraz papieru z odpadów, które następnie są wykorzystywane do produkcji nowych dóbr oraz do świadczenia usług. Bezpośrednim celem recyklingu jest ograniczenie zużycia surowców naturalnych, zmniejszenie ilości odpadów oraz redukcja kosztów, natomiast wśród celów pośrednich znajduje się ograniczenie zanieczyszczenia i degradacji środowiska, ograniczenie zużycia energii, a także spowolnienie zmian klimatycznych. Upcykling uznawany jest za wyższą formę recyklingu, przez co niekiedy określa się ją jako recykling 2.0. Ideą upcyklingu jest tworzenie nowych produktów z produktów używanych lub ich fragmentów, często całkiem zużytych, przy czym dąży się do tego, aby taki nowy produkt miał wyższą wartość niż „surowce”, z których został stworzony. Upcykling obejmuje także nadawanie używanym, w tym zużytym przedmiotom nowych funkcji bez ich istotnego przetwarzania, a tym samym również podniesienie ich wartości. Celami takiego działania są – analogicznie jak recyklingu – również zmniejszenie zużycia surowców naturalnych, wolumenu powstających odpadów, zużycia energii, zmian klimatycznych itp. Zamiast jednak wyrzucania starych, zużytych przedmiotów, odzyskiwania z nich surowców wtórnych i ponownego ich wykorzystywania, w upcyklingu dąży się do ich przerobienia lub innej zmiany funkcji – do stworzenia ich na nowo bez recyklingu. Upcykling od recyklingu różni również to, że recykling może odbywać się jedynie w ramach wysoce zorganizowanych, znacząco uprzemysłowionych systemów zbiórki, transportu i przetwarzania odpadów, natomiast upcykling to przede wszystkim działalność domowa, prywatna, indywidualna i amatorska. Nadawanie przedmiotom drugiego życia nie wymaga bowiem dysponowania ani zaawansowaną infrastrukturą, ani złożonymi, specjalistycznymi narzędziami,

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	ani także posiadania zaawansowanych kwalifikacji technicznych, czy innych. Ważne są tu przede wszystkim świadomość takiej możliwości i wola jej wykorzystania, podstawowa wiedza, a także kreatywność i wyobraźnia, ponieważ to dzięki nim powstają pomysły na to, jak efektywnie przekształcić daną rzecz. Domowe wytwarzanie ze zużytych przedmiotów np. mebli, przedmiotów i akcesoriów wyposażenia domu, a nawet elementów dekoracyjnych, biżuterii, odzieży, czy dzieł sztuki, staje się dziś nie tylko możliwe, ale i bardzo modne. Ze względu na tę modę upcycling coraz częściej staje się formą biznesu – powstają firmy, których model biznesowy polega na nadawaniu nowych funkcji starym, zużyтым przedmiotom. Szacuje się, że do 2030 wartość polskiego rynku takich przedmiotów będzie rosła co najmniej w tempie 100% rocznie. Idea upcyclingu, choć nazywana tak w skali globalnej od 2 dekad, była obecna już znacznie wcześniej, w tym w Polsce, ale motywowana przede wszystkim przesłankami ekonomicznymi. Promowanie upcyclingu nie jest zatem promowaniem czegoś zupełnie nieznanego. Celami jego promocji w Głównie będzie zatem przede wszystkim umieszczenie w świadomości mieszkańców nowych, środowiskowych motywów obok znanych już motywów ekonomicznych, zachowanie tradycyjnych doświadczeń w tym zakresie i wzbogacenie ich o nowe umiejętności, a także zainspirowanie nowymi koncepcjami, stylami, modami, trendami i rozwiązaniami techniczno-estetycznymi w przedmiotowym zakresie. Z ideą upcyclingu związana jest idea refreshingu (odświeżania). Zakłada ona dążenie do wydłużania trwałości zużywających się przedmiotów, tak aby możliwie długo zachowały swoją użyteczność i nie stały się odpadami. Upraszczając, ideę tę można traktować jako priorytetyzację naprawiania przedmiotów nad wyrzucaniem ich jako odpadów i zastępowania przedmiotami nowymi. Cele tej idei i przesłanki jej upowszechniania w Głównie są analogiczne jak w przypadku charakterystycznych dla upcyclingu. W związku z powyższym, realizacja działania będzie polegać na: a) utworzeniu na stronie internetowej miasta zakładki z treściami poświęconymi upcyclingowi

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	i refreshingowi, która co najmniej raz na kwartał wzbogacana będzie o nowe porady i projekty w tym zakresie, a także o zdjęcia i opisy ich prac nadsyłane przez mieszkańców; b) publikowaniu, co najmniej raz na kwartał, postu w miejskich profilach społecznościowych poświęconego nowym poradom i projektom w przedmiotowym zakresie, z zachęceniem mieszkańców do publikowania w komentarzach zdjęć własnych prac i opisów ich wykonania, dzielenia się doświadczeniami itp.; c) organizowaniu raz do roku miejskich warsztatów upcyklingu i refreshingu, w tym w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”; d) włączaniu do programów szkół i przedszkoli miejskich treści upcyklingu i refreshingu.
	całe miasto	O21.K1.g edukacja i wspieranie edukacji w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami.	działanie stałe	Urząd Miejski	Działanie będzie służyć podnoszeniu świadomości mieszkańców w zakresie prawidłowego korzystania z systemu gospodarki odpadami komunalnymi w mieście, w tym w szczególności w zakresie segregacji tych odpadów. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta zapewniającego łatwy dostęp do wiedzy na temat lokalnej gospodarki odpadowej. Wśród przyczyn nieprawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi znajdują się nie tylko nieintensywnie motywujące czynniki kosztowe, ale również: (1) brak świadomości konsekwencji jakie pociąga za sobą nieprawidłowe postępowanie z tymi odpadami, (2) brak wiedzy w jaki sposób należy z nimi postępować, (3) akceptacja lub obojętność społeczności lokalnej wobec nieprawidłowego postępowania z tymi odpadami. Zakres merytoryczny edukacji prowadzonej przez miasto oraz miejskie jednostki organizacyjne obejmie zatem następujące informacje: – powody, sposoby oraz warunki selektywnego zbierania od mieszkańców oraz odbierania od nich odpadów komunalnych: papier; szkło; metale; tworzywa sztuczne; opakowania wielomateriałowe; odpady ulegające biodegradacji (ze szczególnym

O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	uwzględnieniem bioodpadów); odpady niebezpieczne; przeterminowane leki; chemikalia; odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych (powstałe w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek); baterie i akumulatory; sprzęt elektryczny i elektroniczny; meble i inne odpady wielkogabarytowe; opony; materiały budowlane i rozbiórkowe; tekstylia i odzież; - sposoby oraz warunki dopuszczalności zbierania i odbierania innych odpadów komunalnych, niewymienionych wyżej, jako zmieszanych odpadów komunalnych; - miejskie regulacje w zakresie postępowania mieszkańców z odpadami komunalnymi; - harmonogramy odbioru odpadów zebranych selektywnie i zmieszanych; - dane kontaktowe osób w Urzędzie Miejskim lub/i Miejskim Zakładzie Komunalnym lub/i innych miejskich jednostkach organizacyjnych odpowiedzialnych za udzielanie dodatkowych informacji na temat postępowania z odpadami komunalnymi oraz ich odbierania; - kontrole prowadzone przez miasto w zakresie postępowania z odpadami komunalnymi; - sankcje grożące za nieprawidłowe postępowanie z odpadami komunalnymi. W związku z powyższym, realizacja działania będzie polegać na: a) opracowaniu i dostarczeniu do każdego gospodarstwa domowego trwałego Informatora Odpadowego Główna zawierającego ww. informacje, podane w sposób skrócony, zachęcającego swą formą i treścią do przechowywania go w tym gospodarstwie i korzystania z zawartych w nim informacji; b) umieszczeniu ww. informatora na tablicach ogłoszeń w Urzędzie Miejskim i wszystkich miejskich jednostkach organizacyjnych; c) umieszczeniu elektronicznej wersji ww. informatora na stronach internetowych miasta i wszystkich miejskich jednostek organizacyjnych;
--	-------------	--	-----------------	---------------	--

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	d) umieszczaniu, co najmniej raz do roku, w profilach społecznościowych miasta postu zachęcającego do zapoznania się i pobrania ww. informatora; e) aktualizowaniu ww. informatora w sytuacji jego istotnej dezaktualizacji i ponownym dostarczaniu do każdego gospodarstwa domowego; f) przekazywaniu ww. informacji w ramach procesów dydaktycznych w miejskich placówkach szkolnych i przedszkolnych – w ramach procesów dydaktyczno-wychowawczych; g) przekazywaniu wybranych fragmentów ww. informacji podczas spotkań z mieszkańcami; h) edukowaniu mieszkańców na temat prawidłowego postępowania z odpadami w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
	całe miasto	O21.K1.h edukacja i wspieranie edukacji w zakresie prywatnego gromadzenia i racjonalnego wykorzystywania wody.	działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji, pozostałe miejskie jednostki org.	Działanie będzie służyć podnoszeniu świadomości mieszkańców w zakresie znaczenia środowiskowego oraz materialnych korzyści z prywatnego gromadzenia i racjonalnego wykorzystywania wody, poprzez upowszechnianie wiedzy na ten temat, co skutkować będzie redukcją zużycia wody oraz jej zanieczyszczenia, redukcją kosztów pozyskiwania i uzdatniania wody oraz oczyszczania ścieków, jak również wzrostem dostępności wody do celów osobistych, w szczególności w okresach suszy. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta aktywnie wspierającego mieszkańców w doskonaleniu ich zachowań związanych z wodą w odpowiedzi na rosnące wyzwania środowiskowe i finansowe w tym zakresie. W celu uniknięcia powieleń poddziałań tego działania z poddziałaniami działania O21.K1.i, zakłada się, że działanie to nie będzie dotyczyć postępowania ze ściekami komunalnymi. W związku z powyższym, działanie będzie polegać na: a) publikowaniu na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz Miejskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji treści edukacyjnych na temat środowiskowych i

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji, pozostałe miejskie jednostki organizacyjne	finansowych konsekwencji nieracjonalnego wykorzystania wody (jak np. nieszczelne urządzenia sanitarne, nieszczelne przyłącza, nieoszczędne nawyki, nieoszczędne urządzenia gospodarstwa domowego) oraz dostępnych technikach i praktykach oszczędnego zużycia wody w postaciach cyfrowych np.: broszur, filmów, zdjęć, animacji itp.; b) publikowaniu na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz Miejskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji treści edukacyjnych na temat dobrych praktyk służących prywatnemu gromadzeniu i racjonalnemu wykorzystywaniu wody (jak np. warunki i techniki gromadzenia wód opadowych oraz gruntowych na własne potrzeby; kierunki i techniki wykorzystania ww. wód, regulacje prawne dotyczące gromadzenia i wykorzystania ww. wód itp.) w postaciach cyfrowych np.: broszur, filmów, zdjęć, animacji itp.; c) wspieraniu podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych w organizacji bezpłatnej edukacji mieszkańców dotyczącej zagadnień, o których mowa w poddziałaniach a) i b), w tym w szczególności w formie udostępniania lokali miasta dla ich przeprowadzenia oraz ich promocji na stronie, w profilach społecznościowych i na tablicach ogłoszeń miasta; d) informowaniu podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych o gotowości udzielenia im wsparcia, o którym mowa w poddziałaniu c); e) umieszczaniu i utrzymywaniu apeli i instruktarzy w zakresie oszczędzania wody w miejscach jej poboru we wszystkich miejskich jednostkach organizacyjnych; f) bieżącym udzielaniu informacji, w tym w formie indywidualnych konsultacji, na temat dystrybuowanych przez miasto środków na prywatne gromadzenie i racjonalne wykorzystywanie wody pozyskanych nie z wojewódzkich, państwowych, unijnych i innych zagranicznych programów i projektów pomocowych; g) publikowaniu na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz Miejskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji informacji na temat wsparcia udzielanego przez instytucje wojewódzkie i państwowe osobom fizycznym na działania w zakresie prywatnego

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	UM, MZK, pozostałe m. j. o.	gromadzenia i racjonalnego wykorzystywania wody, wraz z linkami do stron prezentujących szczegóły tego wsparcia i umożliwiających aplikowanie o nie; h) edukowaniu mieszkańców na temat prywatnego gromadzenia i racjonalnego wykorzystywania wody w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
	całe miasto	O21.K1.i edukacja i wspieranie edukacji w zakresie prawidłowego postępowania ze ściekami komunalnymi.	działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji	Działanie będzie służyć podnoszeniu świadomości mieszkańców w zakresie znaczenia środowiskowego oraz kosztowego, jak również przepisów dotyczących prawidłowego postępowania ze ściekami komunalnymi, poprzez upowszechnianie wiedzy na ten temat, co skutkować będzie redukcją wolumenu odprowadzanych ścieków, redukcją stężenia i różnorodności zanieczyszczenia ścieków, redukcją wprowadzania wód opadowych do ścieków oraz redukcją wolumenu zanieczyszczeń ściekowych trafiających do środowiska w sposób niekontrolowany. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta aktywnie wspierającego mieszkańców w doskonaleniu ich zachowań związanych ze ściekami komunalnymi w odpowiedzi na rosnące wyzwania środowiskowe i finansowe w tym zakresie. W celu uniknięcia powieleń poddziałań tego działania z poddziałaniami działania O21.K1.h, zakłada się, że działanie to nie będzie dotyczyć racjonalnego wykorzystywania wody. W związku z powyższym, działanie będzie polegać na: a) publikowaniu na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz Miejskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji treści edukacyjnych na temat środowiskowych, prawnych i finansowych konsekwencji nieprawidłowego postępowania ze ściekami komunalnymi (jak np. odprowadzanie ścieków komunalnych do środowiska; stosowanie nieszczelnych zbiorników i innych instalacji do przydomowego gromadzenia ścieków komunalnych;

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji	niezgodna z przepisami eksploatacja urządzeń do gromadzenia i oczyszczania ścieków komunalnych; wprowadzanie wód opadowych i gruntowych do sieci kanalizacyjnej; wprowadzanie substancji do sieci kanalizacji sanitarnej innych niż ścieki komunalne; wprowadzanie przedmiotów do sieci kanalizacyjnej) oraz dobrych praktyk w ww. zakresach, w postaciach cyfrowych np.: broszur, filmów, zdjęć, animacji itp.; b) publikowaniu na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz Miejskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji treści edukacyjnych na temat dobrych praktyk życia prywatnego skutkujących redukcją ilości wytwarzanych ścieków komunalnych oraz ładunku zawartych w nim zanieczyszczeń, w postaciach cyfrowych np.: broszur, filmów, zdjęć, animacji itp.; c) wspieraniu podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych w organizacji bezpłatnej edukacji mieszkańców dotyczącej zagadnień, o których mowa w poddziałaniach a) i b), w tym w szczególności w formie udostępniania lokali miasta dla ich przeprowadzenia oraz ich promocji na stronie, w profilach społecznościowych i na tablicach ogłoszeń miasta; d) informowaniu podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych o gotowości udzielenia im wsparcia, o którym mowa w poddziałaniu c); e) dostarczaniu raz do roku do każdego z budynków mieszkalnych na terenie miasta, które nie są podłączone do sieci kanalizacji sanitarnej, ulotek z podstawowymi informacjami na temat dobrych praktyk i przepisów postępowania ze ściekami komunalnymi; f) edukowaniu mieszkańców na temat prawidłowego postępowania ze ściekami komunalnymi w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto	O21.K1.j edukacja i wspieranie edukacji w zakresie oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych.	działanie stałe	Urząd Miejski	Działanie będzie służyć upowszechnianiu wśród mieszkańców wiedzy o prostych metodach redukcji zużycia energii i paliw w gospodarstwach domowych oraz kształtowaniu ich trwałych nawyków związanych z racjonalnym gospodarowaniem zasobami energetycznymi. Pośrednio, przyczyni się do redukcji lokalnych zanieczyszczeń powietrza. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta wspierającego racjonalne gospodarowanie zasobami energetycznymi. Najczęściej podawanym przez obywateli naszego kraju motywem oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych jest motyw redukcji kosztów, przy czym koszty te od kilkadziesiątu już lat rosną i zgodnie z prognozami nadal będą rosnać, choć ich ekspozycja na osoby fizyczne jest kompensowana obecnie interwencją państwową. Oszczędzanie energii w ww. postaciach ma jednak również silne uzasadnienie środowiskowe, a w konsekwencji także zdrowotne. W przypadku energii elektrycznej, szacuje się, że jej tzw. zużycie zbędne w gospodarstwach domowych wynosi w Polsce co najmniej kilkanaście procent. Chodzi tu o takie zużycie, którego można uniknąć używając energooszczędnych urządzeń nieznacznie tylko droższych od aktualnie wykorzystywanych, lub które nie przynosi członkom tych gospodarstw żadnych korzyści, i którego często nie są oni w ogóle świadomi lub wynika ono z marnotrawstwa energii. Zużycie to jest zatem zarówno efektem braku świadomości tego zużycia, jak również braku wiedzy jak je ograniczyć, a także efektem nieoptymalnych przyzwyczajeń. Niewłaściwe gospodarowanie energią dotyczy również jej cieplnego wariantu. Choć zachowania nieoptymalne są w tym zakresie rzadsze niż w przypadku energii elektrycznej, a możliwości oszczędnościowe bardziej kosztowne, to jednak i w tym zakresie zasadne jest edukacyjne wspieranie społeczności lokalnej. W szczególności dotyczy to wiedzy na temat: możliwości odzyskiwania energii ciepłej z powietrza opuszczającego ogrzewane obiekty mieszkalne w ramach cyrkulacji wentylacyjnej; zasilania palenisk w powietrze pochodzące z

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	zewnątrz budynku (zimne) zamiast wykorzystywania powietrza z jego wnętrza (ciepłe) i zastępowania go powietrzem z zewnątrz; wykrywania i izolowania mostków termicznych; stosowania tanich i skutecznych sposobów izolowania ścian i stropów (zwłaszcza w starym budownictwie), a także zarządzania czasowego temperaturą powietrza wewnątrz obiektów mieszkalnych. Niewłaściwe gospodarowanie energią ma miejsce także w odniesieniu do paliw płynnych i gazowych, co związane jest przede wszystkim z omówionym wyżej ogrzewaniem (paliwa gazowe) i samochodową komunikacją indywidualną (paliwa płynne). W związku z powyższym, realizacja działania będzie polegać na: a) utworzeniu na stronie internetowej miasta podstrony zatytułowanej np. „Oszczędzaj nasze środowisko i swój portfel” zawierającej praktyczne porady na temat oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych, a także przykłady prywatnych działań (zmian nawyków osobistych, usprawnień organizacyjnych, rozwiązań techniczno-organizacyjnych itp.), jakie mogą być podejmowane przez mieszkańców na rzecz tego oszczędzania; b) połączeniu ww. strony ze stroną zawierającą kompleksowe, stale aktualizowane informacje na temat: znaczenia i możliwości prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, lokalnych i ponadlokalnych regulacji prawnych w tym zakresie, a także na temat możliwości uzyskania finansowego wsparcia publicznego, w tym ze strony samorządu miasta, o której mowa w działaniu O21.K1.c „promocja, edukacja i wspieranie edukacji w zakresie prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii”; c) połączeniu ww. strony ze stroną zawierającą informacje o bezpośrednim udzielaniu informacji i porad przez Urząd Miejski dotyczących prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym na podstawie umów z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz innymi podmiotami publicznymi;

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	d) publikowaniu w profilach społecznościowych miasta prostych i skutecznych przykładów oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych, w tym z udziałem mieszkańców miasta oraz zapraszaniu do dyskusji na ten temat osób obserwujących ww. profile; e) włączaniu do programów edukacji szkół i przedszkoli miejskich treści poświęconych oszczędzaniu energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych; f) edukowaniu mieszkańców na temat oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
	całe miasto	O21.K1.k doskonalenie kompetencji i bazy materialnej edukatorów prośrodowiskowych pracujących w jednostkach organizacyjnych miasta.	działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie szkoły i przedszkola	Działanie będzie służyć zwiększaniu trafności i skuteczności prośrodowiskowych działań edukacyjnych prowadzonych w miejskich szkołach i przedszkolach oraz w miejskich instytucjach kultury poprzez podnoszenie kompetencji ich edukatorów ekologicznych, a także zapewnienie im dostępu do nowoczesnych narzędzi i materiałów dydaktycznych. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako przykładającego dużą wagę do edukacji ekologicznej mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży. W ścisłym rozumieniu edukator ekologiczny to osoba zawodowo zajmująca się działalnością edukacyjną w zakresie wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego adresowaną do zróżnicowanych odbiorców zawodowych i wiekowych, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży w szkołach oraz w specjalistycznych placówkach edukacyjnych. Edukatorzy ekologiczni upowszechniają wiedzę z zakresu ochrony i kształtowania środowiska w połączeniu z postawami humanistycznymi. W odniesieniu do dzieci i młodzieży działalność ta ma na celu wpływanie na poziom świadomości ekologicznej, propagowanie konkretnych zachowań korzystnych dla środowiska naturalnego, a także

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie szkoły i przedszkola	upowszechnianie wiedzy o przyrodzie. Edukatorzy ekologiczni współpracują z nauczycielami, współtworzą treści edukacyjne, scenariusze zajęć, jak również stosują interaktywne metody dostosowane do wieku i możliwości odbiorców oraz występują jako prelegenci. W działalności pozaszkolnej edukator ekologiczny kształci osoby dorosłe w ochronie elementów otoczenia przyrodniczego, upowszechnia możliwe rozwiązania technologiczne, opracowuje koncepcje projektów ekologicznych, pozyskuje ekologiczne fundusze celowe itp. W polskim systemie klasyfikacji zawodów edukator ekologiczny posiada kod zawodu – 325 501. Biorąc pod uwagę skalę wyzwań środowiskowych, a także potrzeby w zakresie edukacji ekologicznej, należy uznać, że społeczność i środowisko lokalne Główna potrzebują edukatorów ekologicznych, posiadających pełne kwalifikacje zawodowe w tym zakresie. W związku z powyższym, realizacja działania będzie polegać na: a) udzielaniu wsparcia finansowego zainteresowanym pracownikom miejskich szkół i przedszkoli oraz w miejskich instytucji kultury w nabywaniu lub podnoszeniu kwalifikacji edukatora ekologicznego w ramach edukacji formalnej; b) nabywaniu pomocy naukowych i wyposażenia dydaktycznego szkół i przedszkoli miejskich służącego edukacji ekologicznej uczęszczających do nich dzieci i młodzieży prowadzonej z udziałem edukatorów ekologicznych.
	całe miasto	O21.K1.I inspirowanie i wspieranie organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz edukacji ekologicznej mieszkańców.	działanie stałe	Urząd Miejski	Działanie będzie służyć wzrostowi świadomości środowiskowej mieszkańców oraz konwersji ich zachowań na bardziej prośrodowiskowe poprzez inspirowanie i włączanie organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego w ich edukację ekologiczną. Zakłada się, że w ramach ww. włączenia, ww. organizacje prowadzić będą w szczególności poddziałania komplementarne w wobec zaplanowanych w PEE 2025-2027 dla Urzędu Miejskiego i miejskich jednostek organizacyjnych, a unikać ich powielania. Realizacja działania polegać będzie na: a) uwzględnianiu w corocznych programach współpracy miasta z organizacjami

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K1. Powszechna, wielowymiarowa edukacja mieszkańców dla...	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, celów i środków na wsparcie działalności tych organizacji i podmiotów przyczyniającej się do wzrostu poziomu edukacji ekologicznej mieszkańców miasta oraz wynikających z niej ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych; b) publikowaniu na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych informacji o działaniach w zakresie edukacji ekologicznej mieszkańców prowadzonych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego; c) informowaniu i przekonywaniu ponadlokalnych organizacji pozarządowych do prowadzenia edukacji ekologicznej na terenie miasta, w szczególności w ramach realizowanych przez nie projektów ze wsparciem publicznym, a także udzielaniu im wsparcia w tej edukacji w postaci jej promocji i udostępniania lokali w obiektach miasta dla jej przeprowadzenia.

Tabela 2. Planowane działania i poddziałania w zakresie wzmocnienia więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K2. Wzmocnianie więzi osobistych...	całe miasto	O21.K2.a przeprowadzanie humanistycznych, ścisłych i przyrodniczych lekcji szkolnych i przedszkolnych, a także zajęć kulturalnych „w przyrodzie” (terenowych, tzn. poza budynkiem, a jednocześnie innych niż zajęcia	działanie stałe	miejskie pl. przedszkolne i szkolne, miejskie inst. kult.	Działanie będzie służyć wzmocnieniu więzi wychowanków przedszkoli oraz dzieci i młodzieży uczęszczających do miejskich przedszkoli i szkół, a także korzystających z usług miejskich instytucji kultury, z lokalnym środowiskiem naturalnym, w tym rozwijaniu ich: - wrażliwości ekologicznej, - świadomości związku człowieka z przyrodą, - pozytywnych nawyków spędzania czasu w otoczeniu przyrody, - umiejętności obserwacji i odczuwania przyrody, poprzez zapewnienie im kontaktu z przyrodą podczas zajęć przedszkolnych, szkolnych i

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K2. Wzmacnianie więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym	całe miasto	wychowania fizycznego).	działanie stałe	miejskie placówki przedszkolne i szkolne, miejskie instytucje kultury	kulturalnych. Działanie będzie służyć także uatrakcyjnieniu procesów wychowawczych i dydaktycznych, a także usług kulturalnych w ww. placówkach miasta. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta zapewniającego warunki wychowania i edukacji przedszkolnej i szkolnej oraz działalności kulturalnej zgodne ze współczesnymi trendami ekorozwoju i odpowiadające nowoczesnym koncepcjom szkolnictwa i kultury aktywnych i zaangażowanych środowiskowo. Zakłada się, że warianty, skala i terminy realizacji poddziałań wskazanych dla niniejszego działania będą ustalane indywidualnie przez kierujących miejskimi placówkami przedszkolnymi i szkolnymi w porozumieniu w wewnętrznych organami statutowymi, organami partnerskimi (w tym rodziców i opiekunów), odpowiednio do planów i regulacji wychowawczych i edukacyjnych oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami, a jednocześnie z priorytetyzacją maksymalizacji ww. skali i częstotliwości tych poddziałań. Analogicznie, w przypadku miejskich instytucji kultury. Realizacja działania polegać będzie na prowadzeniu: a) zajęć przedszkolnych w terenie typu: gry i zabawy edukacyjne oraz rekreacyjne w otoczeniu przyrody; łączenie nauki o środowisku z bezpośrednim doświadczeniem środowiska; spacer w plenerze; czytanie dzieciom książek w plenerze z odniesieniami do aktualnego otoczenia przyrodniczego; zbieranie liści, żołędzi, kasztanów itp.; b) zajęć szkolnych o charakterze humanistycznym (np. język polski, historia) w plenerze, parku, nad zbiornikiem wodnym itp., powiązanych częściowo, w miarę możliwości, w swej treści z przyrodniczym otoczeniem; c) zajęć szkolnych o charakterze ścisłym (np. fizyka, chemia) w plenerze, parku, nad zbiornikiem wodnym itp., powiązanych tematycznie co najmniej częściowo z przyrodniczym otoczeniem; d) zajęć szkolnych o charakterze przyrodniczym (np. biologia, geografia) w plenerze, parku,

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K2. Wzmacnianie więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym	całe miasto		działanie stałe	miejskie placówki przedszkolne i szkolne, miejskie instytucje kult.	nad zbiornikiem wodnym itp., powiązanych tematycznie w znaczącym stopniu z przyrodniczym otoczeniem; e) zajęć organizowanych przez miejskie instytucje kultury, jak np. recytacja wierszy, spotkania z ludźmi kultury, aktywności teatralne, warsztaty malarskie, fotograficzne i inne w plenerze, parku, nad zbiornikiem wodnym itp., powiązanych tematycznie co najmniej częściowo z przyrodniczym otoczeniem; f) zajęć, o których mowa w poddziałaniach od a) do e), w miarę możliwości z wykorzystaniem publicznie dostępnych tras i tablic edukacyjnych, miejskiej infrastruktury rekreacyjnej, miejskich założeń zielonych; miejskich obiektów małej architektury towarzyszących miejskim założeniom zielonym.
	całe miasto	O21.K2.b organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych.	działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna	Działanie będzie służyć wzmacnianiu więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym, w tym wzmacnianiu i rozwijaniu ich: - wiedzy na jego temat i pozytywnego, emocjonalnego stosunku do niego, - wiedzy i praktycznych umiejętności w zakresie zachowań ekologicznych, - wzajemnie integracji wokół idei jego ochrony i zrównoważonego rozwoju, - postaw odpowiedzialności za nie, - służących mu, proekologicznych nawyków, poprzez wspólne doświadczanie, ćwiczenie, edukację i rozrywkę w ramach cyklicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta aktywnej i nowoczesnej, angażującej i włączającej ochrony środowiska oraz ciekawych inicjatyw w tym zakresie, także dla osób przyjezdnych, w tym mieszkańców aglomeracji łódzkiej korzystających z jego walorów rekreacyjno-turystycznych.

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K2. Wzmacnianie więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna	Realizacja działania polegać będzie na organizowaniu, co najmniej raz do roku, integracyjnych, publicznych, tzn. otwartych: a) happeningów prośrodowiskowych obejmujących np.: akcje uliczne; performance artystyczne i symboliczne; tzw. „żywe instalacje” (tzn. z udziałem ludzi) symbolizujące elementy środowiska lub infrastrukturę służącą jego ochronie; „żywe obrazy” odtwarzające sceny symbolizujące np. czyste i zanieczyszczone środowisko; teatralne spektakle uliczne, performance lub tańce przedstawiające skutki zanieczyszczeń lub zmian klimatu; akcje symboliczne, jak wspólne gaszenie świateł, rozwijanie transparentów z hasłami proekologicznym, wypuszczenie „balonów-zastępców” w formie baniek mydlanych zamiast plastiku; flash mob ekologiczny – nagłe zgromadzenie grupy osób, które wykonują krótkie działanie (np. segregację „odpadów” przyniesionych w workach i tworzenie z nich instalacji artystycznej); budowanie instalacji-rzeźb z odpadów (np. butelek z tworzyw sztucznych, puszek) w przestrzeni publicznej uświadamiających skalę problemów; happeningi edukacyjne polegające na rozdawaniu mieszkańcom materiałów edukacyjnych przez osoby przebrane za drzewa, krople wody czy zwierzęta; akcje hałaśliwe i milczące typu wspólny głośny alarm wygenerowany smartfonami przeciwko smogowi albo minutowa cisza symbolizująca degradację jakiegoś elementu środowiska lub jego zanieczyszczenie. b) ćwiczeń prośrodowiskowych obejmujących np.: segregację odpadów, w tym na czas w trybie rywalizacji, a jednocześnie kto poprawniej posegreguje różne „trudne” odpady (kształtowanie umiejętności prawidłowej selekcji); ekologiczny survival, np. symulację zwykłego dnia bez plastiku, bez samochodu, bez jednorazowych opakowań itp., publiczne, wspólne instalowanie prostych zbiorników do gromadzenia wód opadowych, perylatorów itp.; instruktarze wykrywania w domu urządzeń nieustannie pobierających energię elektryczną, pomiarów rzeczywistego zużycia energii przez domowe urządzenia oraz ograniczania tego zużycia;

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K2. Wzmacnianie więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna	c) warsztatów prośrodowiskowych obejmujących np.: warsztaty upcyklingu i refreshingu (nauka tworzenia przedmiotów codziennego użytku, np. toreb, pojemników, ozdób, z odpadów); warsztaty kompostowania (pokaz i praktyczne przygotowanie kompostowników, nauka mieszania frakcji organicznych); warsztaty naprawcze „repair cafe” (nauka samodzielnego naprawiania typowych usterek sprzętów domowych redukującego skalę ich wyrzucania i zastępowania nowymi); warsztaty kulinarne „zero waste” (nauka gotowania z minimalizacją odpadów i zużycia energii); warsztaty zielonego ogrodnictwa (nauka zakładania miniogródka w donicach, na balkonie, na małym podwórku oraz wysiewania/sadzenia roślin, w tym miododajnych); ekowarsztaty dla dzieci (np. nauka tworzenia ekozabawek, budowania „domków” dla owadów, malowania bawełnianych toreb wielorazowych); warsztaty „ekogospodarstwa domowego” (nauka redukcji zużycia i kosztów energii, wody i odpadów w gospodarstwie domowym); warsztaty kreatywne (tworzenie plakatów, murali czy instalacji artystycznych z przekazem ekologicznym). Zakłada się, że szczegółowe terminy, miejsca i programy wydarzeń realizowanych w ramach ww. poddziałań ustalane będą przez kierujących organizującymi je jednostkami, w porozumieniu z ich partnerami. Przyjmuje się jednak, że w ramy programów tych wydarzeń włączane będą m. in. treści służące: – promocji usług aglomeracyjnej komunikacji kolejowej i autobusowej oraz zintegrowanej z nimi miejskiej komunikacji autobusowej, o której mowa w opisie działania O21.K1.a, – promocji codziennego wykorzystania rowerów i innych UTO, o której mowa w opisie działania O21.K1.b, – promocji i edukacji w zakresie prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, o których mowa w opisie działania O21.K1.c, – edukacji na temat dobrych praktyk niskoemisyjnego ogrzewania mieszkań, o której

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K2. Wzmacnianie więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna	mowa w opisie działania O21.K1.e, – promocji i edukacji na temat upcyklingu i refreshingu, o których mowa w opisie działania O21.K1.f, – edukacji na temat prawidłowego postępowania z odpadami, o której mowa w opisie działania O21.K1.g, – edukacji na temat prywatnego gromadzenia i racjonalnego wykorzystywania wody, o której mowa w opisie działania O21.K1.h, – edukacji na temat prawidłowego postępowania ze ściekami komunalnymi, o której mowa w opisie działania O21.K1.i, – edukacji na temat oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych, o której mowa w opisie działania O21.K1.j. Przyjmuje się również, że w ramach tych wydarzeń: – wręczane będą nagrody, o których mowa w opisie działania O21.K2.d, – przekazywane będą informacje o działaniach samorządu miasta na rzecz poprawy stanu jego środowiska, o których mowa w opisie działania O21.K4.c. Zakłada się także, że wydarzenia te będą co najmniej w części realizowane w ramach projektów przygotowanych, aplikowanych i finansowanych z funduszy pomocowych, krajowych, unijnych i innych zagranicznych. Zakłada się również, że ww. wydarzenia mogą być realizowane łącznie, np. w ramach Światowego Dnia Ziemi; Dni Główna itp. Realizacja działania polegać będzie również na: d) wspieraniu podmiotów nienależących do samorządu miasta w organizacji na terenie miasta wydarzeń analogicznych jak przedstawione dla poddziałań a), b), c), w szczególności poprzez ich promowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych, a także poprzez udostępnianie nieruchomości.

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K2. Wzmacnianie więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym	całe miasto	O21.K2.c organizacja i wsparcie organizacji spotkań mieszkańców z wybitnymi postaciami ochrony środowiska i znanymi twórcami prośrodowiskowych innowacji i przedsiębiorcami prowadzącymi prośrodowiskową działalność.	działanie state	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna	Działanie będzie służyć: – inspirowaniu mieszkańców do podejmowania działań na rzecz ochrony środowiska i wdrażania innowacji ekologicznych, – upowszechnianiu wśród nich wiedzy o dobrych praktykach i najnowszych rozwiązaniach prośrodowiskowych, – promowaniu wśród nich postaw przedsiębiorczości odpowiedzialnej ekologicznie, – wzmacnianiu ich świadomości co roli jednostki i wspólnoty lokalnej w globalnych wyzwaniach ekologicznych, – tworzeniu miejskiej przestrzeni do dyskusji, wymiany doświadczeń i budowania lokalnych inicjatyw prośrodowiskowych inspirowanych działalnością autorytetów. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta aktywnej i nowoczesnej ochrony środowiska, w którą włączane są uznane autorytety. Realizacja działania polegać będzie na: a) nawiązywaniu bezpośrednich kontaktów z osobami posiadającymi znaczące sukcesy w zakresie ochrony środowiska, w tworzeniu prośrodowiskowych innowacji oraz w prowadzeniu działalności gospodarczej ukierunkowanej na ochronę środowiska, zarówno o skali lokalnej, jak i ponadlokalnej, w celu zapraszania ich do udziału w spotkaniach z mieszkańcami, a także wymianie informacji między realizatorami działania nt. gotowości tych osób do udziału w ww. spotkaniach; b) organizowaniu spotkań otwartych w formie wykładów, prelekcji, wywiadów oraz debat w miejskich instytucjach kultury oraz w miejskich szkołach podstawowych, o następujących cechach: – możliwość zadawania pytań i bezpośredniej dyskusji mieszkańców lub/i uczniów z zaproszonymi gośćmi,

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K2. Wzmacnianie więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna	– prezentowanie innowacyjnych technologii, produktów i usług związanych z dokonaniami zaproszonych gości; – znaczący wpływ zaproszonych gości na program spotkania; – rejestracja obrazu z dźwiękiem ze spotkania o co najmniej dobrej jakości w celu późniejszego upublicznienia oraz wykorzystywania jako materiał dydaktyczny. c) promowaniu ww. spotkań na stronach internetowych i na profilach społecznościowych miasta oraz wszystkich miejskich instytucji kultury i miejskich szkół podstawowych; d) udostępnianiu na stronach internetowych miasta oraz organizatorów lub na ich kontach w publicznie dostępnych serwisach streamingowych materiałów wideo z ww. spotkań, a także promowaniu ich na profilach społecznościowych miasta i organizatorów. Wyklucza się organizowanie w ramach działania spotkań służących sprzedaży lub promocji sprzedaży produktów konsumenckich. Zakłada się, że szczegółowe terminy, miejsca i programy ww. spotkań ustalane będą przez kierujących organizującymi je jednostkami w porozumieniu z zapraszanyymi gośćmi. Zakłada się także, że zapraszanyymi gośćmi będą także osoby nagrodzone w trybie konkursowym i pozakonkursowym w ramach działania O21.K2.d. „promocja i przyznawanie mieszkańcom nagród za szczególne osiągnięcia, wiedzę, postawy oraz działania prośrodowiskowe, w tym w trybie konkursowym”. Realizacja działania polegać będzie również na: d) wspieraniu podmiotów nienależących do samorządu miasta w organizacji na terenie miasta spotkań analogicznych jak ww., w szczególności poprzez ich promowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych, a także poprzez udostępnianie nieruchomości.

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K2. Wzmacnianie więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym	całe miasto	O21.K2.d promocja i przyznawanie mieszkańcom nagród za szczególne osiągnięcia, wiedzę, postawy oraz działania prośrodowiskowe, w tym w trybie konkursowym.	działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna	Działanie będzie służyć: - docenianiu, nagradzaniu i promowaniu mieszkańców wyróżniających się wiedzą, postawami oraz inicjatywami prośrodowiskowym, w tym w szczególności na rzecz środowiska lokalnego; - kształtowaniu pozytywnego odbioru działań prośrodowiskowych wśród mieszkańców mniej w nie zaangażowanych, jako atrakcyjnych, a nawet prestiżowych; - inspirowaniu i motywowaniu mieszkańców do podejmowania działań na rzecz ochrony środowiska, w tym lokalnego; - zachęcaniu mieszkańców do przyjaznego współzawodnictwa w duchu ekologicznego zaangażowania i odpowiedzialności, w szczególności za lokalne środowisko. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta dostrzegającego i doceniającego prośrodowiskowe wysiłki mieszkańców, w tym na rzecz lokalnego środowiska. Realizacja działania polegać będzie na corocznym: a) ustalaniu lub aktualizowaniu nazwy, kategorii i regulaminu miejskiego konkursu ekologicznego na osiągnięcia, wiedzę, postawy oraz działania prośrodowiskowe, w tym na rzecz środowiska lokalnego; b) powołaniu kapituły ww. konkursu, złożonej np. z przedstawicieli samorządu miasta, ekspertów ekologicznych, edukatorów prośrodowiskowych pracujących w jednostkach organizacyjnych miasta, a także liderów społecznych działających w obszarze ochrony i zrównoważonego wykorzystania środowiska; c) promowaniu ww. konkursu na stronach internetowych i na profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych oraz przyjmowaniu nominacji; d) rozstrzyganiu ww. konkursu i uroczystym wręczaniu nagród i dyplomów laureatom;

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K2. Wzmacnianie więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Kultury. Miejska Biblioteka Publiczna	e) promowaniu dokonań laureatów ww. konkursu, w szczególności stanowiących podstawę nominacji, a także ich samych na stronach internetowych i na profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych; Zakłada się, że wręczanie nagród i dyplomów laureatom może być organizowane komplementarnie, w tym wspólnie, z właściwymi poddziałaniami, o których mowa w działaniu O21.K2.c „organizacja i wsparcie organizacji spotkań mieszkańców z wybitnymi postaciami ochrony środowiska i znanymi twórcami prośrodowiskowych innowacji i przedsiębiorcami prowadzącymi prośrodowiskową działalność”. Wyklucza się organizowanie w ramach działania konkursów służących sprzedaży lub promocji sprzedaży produktów konsumenckich. Realizacja działania polegać będzie również na: f) wspieraniu podmiotów nienależących do samorządu miasta w organizacji na terenie miasta konkursów analogicznych jak ww., w szczególności poprzez ich promowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych, a także poprzez udostępnianie nieruchomości.
	całe miasto	O21.K2.e inspirowanie i wspieranie organizacji pozarządowych w działaniach wzmacniających więzi mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym.	działanie stałe	Urząd Miejski	Działanie będzie służyć wzmacnianiu więzi mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym, w tym budowaniu ich poczucia odpowiedzialności i troski o to środowisko oraz zwiększeniu praktycznego zaangażowania w jego ochronę i zrównoważone wykorzystanie, wskutek, zainspirowanej i wspartej przez samorząd miasta, aktywności organizacji pozarządowych. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta aktywnego zaangażowania organizacji pozarządowych na rzecz lokalnego środowiska. Realizacja działania polegać będzie na: a) publikowaniu otwartych zaproszeń dla organizacji pozarządowych do udziału w aktywnościach samorządu miasta, o których w działaniach O21.K1.b, O21.K1.e, O21.K1.f, O21.K1.g, O21.K1.h, O21.K1.i, O21.K1.j, O21.K2.b, O21.K2.c oraz O21.K2.d w celu ich zainspirowania

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	do analogicznych aktywności; b) uwzględnianiu w corocznych programach współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, celów i środków na wsparcie działalności tych organizacji i podmiotów o charakterze analogicznym, jak wskazane w poddziałaniu a). W związku z wysokim podobieństwem zakresu merytorycznego niniejszego działania do działania O21.K1.I „inspirowanie i wspieranie organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz edukacji ekologicznej mieszkańców”, oba działania będą realizowane razem, jako komplementarne.

Tabela 3. Planowane działania i poddziałania w zakresie pozyskiwania informacji o stanie lokalnego środowiska, jego zanieczyszczeniach i ich źródłach

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K3. Pozyskiwanie informacji o stanie lokalnego środowiska, jego zanieczyszczeniach i ich źródłach	całe miasto	O21.K3.a opracowanie Inwentaryzacji Przyrodniczej Gminy Miasta Głowno.	działanie stałe	Urząd Miejski	Działanie będzie służyć uzyskaniu przez samorząd miasta, w tym miejskie jednostki organizacyjne, pełnej i aktualnej wiedzy o zasobach przyrodniczych znajdujących się na terenie miasta, w tym identyfikacji elementów środowiska naturalnego wymagających ochrony lub działań naprawczych, niezbędnej jako podstawa informacyjna do podejmowania świadomych decyzji oraz ich wykonywania w zakresie polityki rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzenno-środowiskowego miasta. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Głowna jako miasta posiadającego rzetelną, wielowymiarową i aktualną wiedzę na temat lokalnego środowiska naturalnego. Działanie będzie polegać na: a) powierzeniu wykonawcy zewnętrznemu opracowania Inwentaryzacji Przyrodniczej Gminy Miasta Głowno w drodze zamówienia publicznego.

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K3. Pozyskiwanie informacji o stanie lokalnego środowiska, jego zanieczyszczeniach i ich źródłach	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	Zakłada się, że – prócz wykorzystywania jako podstawy informacyjnej do kształtowania polityki rozwoju – Inwentaryzacja Przyrodnicza Gminy Miasta Głowno będzie wykorzystywana w ramach realizacji działania O21.K4.b „upublicznianie podstawowych, okresowych informacji o stanie środowiska miasta oraz źródeł jego zanieczyszczeń”.
	całe miasto	O21.K3.b kontrola przestrzegania przepisów o ochronie środowiska naturalnego oraz postępowania z odpadami i ściekami komunalnymi.	działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji	Działanie będzie służyć: – zwiększeniu stopnia przestrzegania przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska na terenie miasta, – ograniczeniu nielegalnych praktyk związanych z postępowaniem z odpadami i ściekami komunalnymi, – wzmacnianiu świadomości prawno-środowiskowej mieszkańców, a w konsekwencji poprawie i ochronie stanu powietrza, wód i gleb, a także flory i fauny na terenie miasta. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Głowna jako miasta prawidłowo egzekwującego przepisy prawa dotyczące ochrony środowiska i minimalizującego ryzyko ich łamania. Działanie będzie, zgodnie z przepisami prawa, polegać na: a) planowaniu kontroli, o których mowa w pkt b), w okresach rocznych; b) prowadzeniu kontroli, m. in. w zakresie: prawidłowości postępowania ze ściekami komunalnymi użytkowników szczelnych zbiorników na ścieki komunalne i przydomowych oczyszczalni ścieków; stanu i prawidłowości eksploatacji ww. zbiorników; bezumownego zrzutu ścieków komunalnych do sieci kanalizacji sanitarnej; nielegalnego zrzutu wód opadowych i gruntowych do sieci kanalizacji sanitarnej; prawidłowości segregacji odpadów komunalnych; spalania w paleniskach materiałów (paliw) do tego dopuszczonych; nielegalnego pozbywania się odpadów komunalnych i innych, w tym tworzenia tzw. dzikich wysypisk śmieci; nielegalnego gromadzenia i składowania odpadów komunalnych; przemysłowych, niebezpiecznych i innych;

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K3. Pozyskiwanie informacji o stanie lokalnego środowiska, jego zanieczyszczeniach i ich źródłach	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji	c) prowadzeniu kontroli na wnioski lub innych o charakterze interwencyjnym, w zakresie i kompetencji samorządu miasta, w sytuacji powzięcia wiarygodnej informacji o istotnej degradacji środowiska naturalnego na terenie miasta; d) analizowaniu i raportowaniu w okresach rocznych wyników kontroli wraz z rekomendacjami mającymi na celu poprawę trafności i skuteczności działań kontrolnych, a także redukcję przypadków łamania przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska naturalnego oraz postępowania z odpadami i ściekami komunalnymi. W zależności od wyników ww. kontroli, podejmowane będą działania o charakterze sankcyjnym, informacyjnym lub innym, które nie są już objęte PEE 2025-2027 ze względu na jego charakter. Zakłada się, że kolejne raporty będą zawierały informacje z lat poprzednich oraz analizy zmian wyników kontroli w czasie, a także, że informacje te będą – z zachowaniem anonimowości podmiotów kontrolowanych – wykorzystywane w ramach realizacji działania O21.K4.b „upublicznianie podstawowych, okresowych informacji o stanie środowiska miasta oraz źródłach jego zanieczyszczeń”.
	całe miasto	O21.K3.c monitorowanie stanu miejskich założeń zielonych.	działanie stałe	UM, m. j. o. utrzymujące miejskie założenia zielone	Działanie będzie służyć uzyskaniu przez samorząd miasta, w tym miejskie jednostki organizacyjne, pełnej i aktualnej wiedzy o stanie miejskich parków, skwerów, trawników, zieleńców, zieleni ulicznej, kwietników, klombów, terenów rekreacyjnych i innych miejskich założeń zielonych, niezbędnej jako podstawa informacyjna do podejmowania świadomych decyzji oraz ich wykonywania w zakresie utrzymania ww. założeń, a także tworzenia nowych założeń tego typu. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta przykładającego dużą wagę do miejskich założeń zielonych, dbającego o ich atrakcyjność dla mieszkańców, jak również dla osób z przyjezdnych korzystających z jego walorów rekreacyjno-turystycznych. Działanie będzie polegać na:

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K3. Pozyskiwanie informacji o stanie lokalnego środowiska, jego zanieczyszczeniach i ich źródłach	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, m. jedn. org. utrzymujące miejskie założenia zielone	a) opracowaniu wytycznych corocznych kontroli założeń zielonych, a tym ich infrastruktury towarzyszącej (ławek, urządzeń do zabaw, nawierzchni, oświetlenia, małej architektury itp.) i ich dystrybucja do miejskich jednostek organizacyjnych utrzymujących takie założenia; b) corocznym przeprowadzaniu przez ww. miejskie jednostki organizacyjne ww. kontroli i przekazywaniu ich wyników do Urzędu Miejskiego; c) sporządzaniu zbiorczego, rocznego raportu z ww. kontroli wraz z rekomendacjami mającymi na celu poprawę stanu i rozwój założeń zielonych oraz ich infrastruktury towarzyszącej. Zakłada się, że kolejne raporty będą zawierały informacje z lat poprzednich oraz analizy zmian stanu miejskich założeń zielonych w czasie, a także, że informacje te będą wykorzystywane w ramach realizacji działania O21.K4.b „upublicznianie podstawowych, okresowych informacji o stanie środowiska miasta oraz źródeł jego zanieczyszczeń”.
	całe miasto	O21.K3.d pozyskiwanie danych o stanie środowiska miasta oraz źródłach jego zanieczyszczeń z oficjalnych baz i raportów podmiotów publicznych zajmujących się jego monitoringiem.	działanie stałe	Urząd Miejski	Działanie będzie służyć uzyskaniu przez samorząd miasta, w tym miejskie jednostki organizacyjne, pełnej i aktualnej wiedzy o stanie środowiska na terenie miasta, zanieczyszczeniach jego powietrza, wód, gleb oraz stanu akustycznego i elektromagnetycznego, jak również o źródłach tych zanieczyszczeń, niezbędnej jako podstawa informacyjna do podejmowania świadomych decyzji oraz ich wykonywania w zakresie polityki rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzenno-środowiskowego miasta. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta posiadającego rzetelną, wielowymiarową i aktualną wiedzę na temat lokalnego środowiska naturalnego oraz źródeł jego zanieczyszczeń. Działanie będzie polegać na: a) pozyskiwaniu danych o stanie środowiska miasta oraz źródłach jego zanieczyszczeń z oficjalnych baz i raportów Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi, Państwowego Instytutu Geologicznego

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K3. Pozyskiwanie informacji o stanie lokalnego...	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	Państwowego Instytutu Badawczego, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Systemu Informacyjnego o Instalacjach Wytwarzających Promieniowanie ElektroMagnetyczne Ministra Cyfryzacji, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego, Starostwa Powiatu Zgierskiego, a także innych podmiotów publicznych dostarczających informacje na ten temat; b) sporządzaniu, na podstawie informacji pozyskanych z ww. baz i raportów, uzupełnionych danymi własnymi miasta, rocznej informacji na temat stanu środowiska miasta oraz źródeł jego zanieczyszczeń. Zakłada się, że kolejne raporty będą zawierały informacje z lat poprzednich oraz analizy zmian stanu środowiska i jego zanieczyszczeń w czasie, a także, że informacje te będą wykorzystywane w ramach realizacji działania O21.K4.b „upublicznianie podstawowych, okresowych informacji o stanie środowiska miasta oraz źródeł jego zanieczyszczeń”.

Tabela 4. Planowane działania i poddziałania w zakresie dostarczania użytecznej informacji środowiskowej

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K4. Dostarczanie użytecznej informacji...	całe miasto	O21.K4.a utworzenie publicznych urządzeń i serwisów informacyjnych o stanie powietrza.	działanie stałe	Urząd Miejski	Działanie będzie służyć podnoszeniu świadomości mieszkańców na temat zagrożeń związanych z zanieczyszczeniem powietrza, a zwiększaniu ich motywacji do działań na rzecz reedukacji zanieczyszczeń powietrza, poprzez zapewnienie im bieżącego dostępu do rzetelnych, bieżących informacji o jakości powietrza w mieście. Dodatkowo działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Główna jako miasta akcentującego znaczenie czystości powietrza i udostępniającego informacje o jego stanie. Publiczne, środowiskowe urządzenie informacyjne to urządzenie przekazujące mieszkańcom w miejscu publicznym informacje o bieżącym stanie lokalnego środowiska naturalnego. Urządzenia takie można współcześnie spotkać już nie tylko w dużych i średnich miastach,

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K4. Dostarczanie użytecznej informacji środowiskowej	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	ale także w miastach małych, jak i na terenach wiejskich, a przekazują one najczęściej informacje o poziomie zanieczyszczenia powietrza. Mają one zwykle postać wyświetlaczy, ekranów itp. usytuowanych w miejscach koncentracji ruchu pieszego oraz paneli informacyjnych umieszczonych w obrębie przystanków komunikacji autobusowej lub w samych autobusach. Jednocześnie, na stronach internetowych miejskich i wiejskich gmin oraz ich jednostek organizacyjnych uruchamia się wirtualne serwisy informacyjne podające te same informacje. Z urządzeniami pomiarowymi, owe zarówno fizyczne, jak i wirtualne narzędzia informacyjne połączone są poprzez serwer z urządzeniami pomiarowymi. Podstawowym celem funkcjonowania ww. rozwiązań jest uświadamianie mieszkańcom problematyki niskiej emisji, motywowanie do publicznych i prywatnych działań na rzecz jej ograniczania, a także dostarczanie wiarygodnych informacji o aktualnej, lokalnej sytuacji w tym zakresie. Powszechnie uznaje się je za skuteczny, bezterminowo aktywny i efektywny sposób edukacji ekologicznej społeczności lokalnych. Problemy niskiej emisji są obecne również w Głównie. Jednocześnie następuje stały spadek cen rynkowych urządzeń służących do monitorowania w czasie rzeczywistym poziomu zanieczyszczenia powietrza, a także urządzeń wyświetlających informacje i systemów pośredniczących. Monitoring powietrza w mieście, jest zatem zarówno celowy, jak i dostępny kosztowo. W chwili obecnej miasto dysponuje już dostępem do usługi zewnętrznej, w ramach której dostarczane są dane z trzech czujników zanieczyszczeń powietrza zainstalowanych na terenie miasta. W związku z powyższym, realizacja działania realizowana będzie w jednym z dwóch scenariuszy, spośród których wyboru dokonają władze miasta. W scenariuszu pierwszym, polegającym na przejściu na własny, miejski system monitorowania jakości powietrza, działanie będzie polegać na: a) instalacji 3-5 urządzeń pomiarowych, zasilanych hybrydowo, w tym z paneli fotowoltaicznych, w kilku wybranych miejscach miasta (w tym charakteryzujących się najwyższymi

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K4. Dostarczanie użytecznej informacji środowiskowej	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	poziomami niskoemisyjnego zanieczyszczenia powietrza w okresie zimowym); b) montażu urządzeń wyświetlających, zasilanych w analogiczny sposób, na wybranych przystankach autobusowych lub/i w miejscach koncentracji ruchu pieszego i kołowego lub/i wewnątrz obiektów publicznych, z których korzystają mieszkańcy, prezentujących bieżące wartości pomiarów z ww. urządzeń (rekomenduje się lokalizacje bliskie miejscom instalacji urządzeń pomiarowych); c) uruchomieniu na stronie internetowej miasta i stronach internetowych miejskich jednostek organizacyjnych apletu lub równoważnika wyświetlającego wartości pomiarów z ww. urządzeń; d) dystrybuowaniu kodu informatycznego umożliwiającego umieszczenie apletów lub ich równoważników wyświetlających wartości pomiarów z ww. urządzeń na stronach internetowych podmiotów zainteresowanych; e) promowaniu na profilach społecznościowych miasta informacji o ww. działaniach i możliwościach zapoznawania się z jakością powietrza. W scenariuszu drugim, polegającym na kontynuacji wykorzystywania usługi zewnętrznej, działanie będzie polegać na: f) poszerzeniu usługi o kolejne urządzenia pomiarowe; g) stałym monitorowaniu czy wszystkie z urządzeń pomiarowych funkcjonują prawidłowo; h) montażu urządzeń wyświetlających, zasilanych w hybrydowy sposób, na wybranych przystankach autobusowych lub/i w miejscach koncentracji ruchu pieszego i kołowego lub/i wewnątrz obiektów publicznych, z których korzystają mieszkańcy, prezentujących bieżące wartości pomiarów z ww. urządzeń (rekomenduje się lokalizacje bliskie miejscom instalacji urządzeń pomiarowych); i) promowaniu na profilach społecznościowych miasta informacji o ww. działaniach i możliwościach zapoznawania się z jakością powietrza.

O21.K4. Dostarczanie użytecznej informacji środowiskowej	całe miasto	O21.K4.b upublicznianie podstawowych, okresowych informacji o stanie środowiska miasta oraz źródłach jego zanieczyszczeń.	działanie stałe	Urząd Miejski Działanie będzie służyć podnoszeniu świadomości mieszkańców w zakresie stanu środowiska lokalnego, w szczególności jakości powietrza, wód, gleb, hałasu oraz promieniowania elektromagnetycznego w mieście, jak również źródeł ich zanieczyszczeń, a także stanu fauny i flory na terenie miasta, poprzez zapewnienie im łatwego dostępu do rzetelnych i aktualnych informacji na ten temat. Dodatkowo, działanie będzie służyć budowaniu i utrzymywaniu lokalnego i ponadlokalnego wizerunku Głowna jako miasta zapewniającego łatwy dostęp do informacji środowiskowej oraz prowadzącego transparentną politykę środowiskową. Realizacja działania będzie polegać na: a) udostępnianiu na stronie internetowej miasta, w specjalnie przeznaczonej do tego sekcji, informacji na temat jakości powietrza, wód, gleb, hałasu oraz promieniowania elektromagnetycznego w mieście, jak również źródeł ich zanieczyszczeń, a także stanu fauny i flory na terenie miasta. Informacje te będą przygotowane w języku niespecjalistycznym, na podstawie informacji pozyskanych w ramach realizacji działań: – O21.K3.a „opracowanie Inwentaryzacji Przyrodniczej Gminy Miasta Głowno”; – O21.K3.b „kontrola przestrzegania przepisów o ochronie środowiska naturalnego oraz postępowania z odpadami i ściekami komunalnymi”; – O21.K3.c „monitorowanie stanu miejskich założeń zielonych”; – O21.K3.d „pozyskiwanie danych o stanie środowiska miasta oraz źródłach jego zanieczyszczeń z oficjalnych baz i raportów podmiotów publicznych zajmujących się jego monitoringiem”. Informacje te będą aktualizowane co roku z zachowaniem danych z lat poprzednich, co umożliwi mieszkańcom porównywanie i dostrzeganie zmian środowiskowej sytuacji miasta. Ponadto, ww. sekcja będzie zawierać wyjaśnienia kategorii i pojęć wykorzystanych w ww. sekcji, w szczególności dotyczących zanieczyszczeń środowiska. Sekcja ta, zawierać będzie także linki do źródłowych dla niej baz i raportów podmiotów publicznych zajmujących się monitoringiem stanu środowiska, o których mowa w opisie realizacji działania O21.K3.d
--	-------------	---	-----------------	--

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K4. Dostarczanie użytecznej informacji środowiskowej	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski	„pozyskiwanie danych o stanie środowiska miasta oraz źródłach jego zanieczyszczeń z oficjalnych baz i raportów podmiotów publicznych zajmujących się jego monitoringiem”. b) publikowaniu w profilach społecznościowych miasta informacji o aktualizacjach danych zawartych w ww. sekcji oraz zaproszeń do zapoznania się z tymi informacjami.
	całe miasto	O21.K4.c upublicznianie podstawowych, okresowych informacji o działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska miasta.	działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie jednostki organizacyjne	Działanie będzie służyć zwiększaniu transparentności i budowaniu zaufania mieszkańców wobec polityki ekologicznej samorządu miasta poprzez zapewnienie im wiedzy o podejmowanych przez ten samorząd działaniach prośrodowiskowych, a jednocześnie kształtowaniu postaw proekologicznych mieszkańców i motywowaniu ich do angażowania się w inicjatywy poprawiające stan środowiska. Dodatkowo, działanie będzie służyć ponadlokalnemu promowaniu dobrych praktyk i efektów działań ekologicznych samorządu budując jego wizerunek Główna jako miasta zaangażowanego i odnoszącego sukcesy w zakresie polityki ekologicznej. Działanie będzie polegać na: a) udostępnianiu na stronie internetowej miasta, w specjalnie przeznaczonej do tego sekcji, podstawowych informacji na temat działań samorządu, w tym miejskich jednostek organizacyjnych, na rzecz poprawy stanu środowiska miasta, w tym w szczególności o zrealizowanych: – inwestycjach w infrastrukturę kanalizacji i oczyszczania ścieków sanitarnych; – inwestycjach w odnawialne źródła energii i urządzenia magazynujące energię zasilające samorządowe budynki i infrastrukturę techniczną; – inwestycjach służących termomodernizacji samorządowych budynków i infrastruktury technicznej; – inwestycjach w energooszczędne źródła światła oświetlające miejsca publiczne; – inwestycjach w systemy zarządzania energią typu BMS;

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K4. Dostarczanie użytecznej informacji środowiskowej	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie jednostki organizacyjne	- inwestycjach w urządzenia retencji i melioracji szczegółowej; - inwestycjach w błękitno-zieloną infrastrukturę; - inwestycjach w punkty ładowania samochodów elektrycznych; - inwestycjach w rowerowe drogi, ścieżki i publiczne miejsca do parkowania, zwłaszcza w obiektach miejskich jednostek organizacyjnych, - inwestycjach w miejską komunikację autobusową oraz infrastrukturę jej służącą; - inwestycjach z miejskie założenia zielone, w tym parki, skwery, trawniki, zieleńce, zieleń uliczną, kwietniki, klomby, zielone tereny rekreacyjne itp.; - inwestycjach w publiczne urządzenia i serwisy informacyjne o stanie powietrza; - inwestycjach w infrastrukturę gospodarowania odpadami komunalnymi; - wsparciu udzielonemu mieszkańcom w termomodernizacji ich mieszkań i domów ze środków własnych lub pozyskanych; - wsparciu udzielonemu mieszkańcom na ich inwestycje w rozwiązania ściekowe ze środków własnych lub pozyskanych; - wsparciu udzielonemu mieszkańcom na ich inwestycje w odnawialne źródła energii i urządzenia magazynujące energię ze środków własnych lub pozyskanych; - wsparciu udzielonemu mieszkańcom na doskonalenie ich postępowania z odpadami komunalnymi ze środków własnych lub pozyskanych; - wsparciu udzielonemu mieszkańcom na usuwanie azbestu ze środków własnych lub pozyskanych; - prośrodowiskowych działaniach organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego wspartych przez samorząd miasta, ze środków własnych lub pozyskanych;

k.d.	w.p.	planowane działanie	o/t/c	r.d.	opis działania i jego poddziałań
O21.K4. Dostarczanie użytecznej informacji środowiskowej	całe miasto		działanie stałe	Urząd Miejski, miejskie jednostki organizacyjne	– działaniach na rzecz koordynacji miejskiej komunikacji autobusowej z aglomeracyjną komunikacją kolejową i autobusową; – prośrodowiskowych działaniach edukacyjnych na rzecz mieszkańców, w szczególności tych, o których mowa w opisach działań: O21.K1.c „promocja, edukacja i wspieranie edukacji w zakresie prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii”; O21.K1.d „promocja, edukacja i wspieranie edukacji w zakresie prywatnego budownictwa pasywnego oraz budownictwa o niskim zapotrzebowaniu na energię ciepłą”; O21.K1.e „edukacja i wsparcie edukacji w zakresie dobrych praktyk niskoemisyjnego ogrzewania mieszkań”; O21.K1.f „promocja, edukacja i wspieranie edukacji nt. domowego upcyklingu i refreshingu”; O21.K1.g „edukacja i wspieranie edukacji w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami”; O21.K1.h „edukacja i wspieranie edukacji w zakresie prywatnego gromadzenia i racjonalnego wykorzystywania wody”; O21.K1.i „edukacja i wspieranie edukacji w zakresie prawidłowego postępowania ze ściekami komunalnymi”; O21.K1.j „edukacja i wspieranie edukacji w zakresie oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych”; – wydarzeniach, o których mowa w opisie działania O21.K2.b „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”; b) publikowaniu w profilach społecznościowych miasta informacji o nowych, najważniejszych informacjach zamieszczonych w ww. sekcji oraz zaproszeń do zapoznania się z tymi informacjami.

5. Powiązania z obowiązującymi i planowanymi dokumentami wykonawczymi miasta

Realizacja Programu Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Głowna na lata 2025-2027 powiązana będzie z realizacją innych dokumentów wykonawczych, tzn. strategii, planów i programów rozwoju miasta wskazanych w SRMG 2023-2027. Dokumenty te i powiązania są następujące:

- **Coroczne programy współpracy Miasta Głowna z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** – W PWOP na 2025 przewidziano współpracę samorządu miasta z organizacjami pozarządowymi i ww. podmiotami w zakresie ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego, a także w zakresie nauki, edukacji, oświaty i wychowania. Pierwszy z tych zakresów obejmuje działania takie jak dokarmianie i opiekę weterynaryjną bezdomnych zwierząt oraz utrzymanie czystości w miejscach przebywania zwierząt. Związany z edukacją ekologiczną, działaniem objętym drugim z tych zakresów jest natomiast edukacja ekologiczna i krajoznawstwo w szczególności zadania wykorzystujące i promujące potencjał i ogólnodostępną infrastrukturę rekreacyjno-turystyczną miejskich terenów rekreacyjnych nad zalewem „Mrożyczka”. Oznacza to, że PWOP 2025 odnosi się do edukacji ekologicznej objętej przez PEE 2025-2027 fragmentarycznie. Poszerzenie integracji kolejnych PWOP I z PEE 2025-2027 jest jednak możliwe i pożądane. Udział organizacji pozarządowych, charakteryzujących się bezpośrednimi, pogłębionymi i nasyconymi motywacją interakcjami międzyludzkimi, mogą znacząco zwiększyć skuteczność i efektywność edukacji ekologicznej mieszkańców miasta. Z tego też powodu, PEE 2025-2027 przewiduje realizację działania O21.K2.e polegającego na inspirowaniu i wspieraniu organizacji pozarządowych w działaniach wzmacniających więzi mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym.
- **Program Rozwoju Aglomeracyjnych Funkcji Rekreacyjno-Turystycznych Głowna *Rodzinna Re-Kreacja*** – W SRMG 2023-2027 jako jedno z rekomendowanych działań wskazano opracowanie i wdrożenie „Programu Rozwoju Aglomeracyjnych Funkcji Rekreacyjno-Turystycznych Głowna na lata 2024-2027 *Rodzinna Re-Kreacja*”. Na chwilę obecną, program ten nie został opracowany, ale prace nad nim zostaną wkrótce rozpoczęte. Rekomenduje się, aby zawierał cele / kierunki działań / działania / projekty / przedsięwzięcia obejmujące budowanie więzi mieszkańców z lokalnymi zasobami przyrodniczymi wykorzystywanymi w celach rekreacyjno-turystycznych.
- **Plan Rozwoju Szkół Głowna** – W SRMG 2023-2027 jako jedno z rekomendowanych działań wskazano opracowanie i wdrożenie „Planu Rozwoju Szkół Głowna”. Na chwilę obecną, trwają nad nim prace. Rekomenduje się, aby zawierał cele / kierunki działań / działania / projekty / przedsięwzięcia związane z edukacją ekologiczną dzieci i młodzieży szkolnej, komplementarne wobec wskazanych w PEE 2025-2027.
- **Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miasta Głowno na lata 2026-2029 z perspektywą do roku 2033** – W SRMG 2023-2027 jako jedno z rekomendowanych działań wskazano opracowanie i wdrożenie nowej wersji „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy

- Miasta Główno”. Na chwilę obecną, trwają nad nim prace. Rekomenduje się, aby uwzględnić działania wskazane w PEE 2025-2027 związane z edukacją ekologiczną mieszkańców.
- **Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Miasta Główno** – W SRMG 2023-2027 jako jedno z rekomendowanych działań wskazano opracowanie i wdrożenie nowej wersji „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Miasta Główno”. Na chwilę obecną, trwają nad nim prace. Rekomenduje się, aby uwzględnić działania wskazane w PEE 2025-2027 związane z edukacją ekologiczną mieszkańców, jako wobec niego kompatybilne.

6. Powiązania ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 i innymi, ponadlokalnymi planami i programami rozwoju

W dniu 28 marca 2025 r., Rada Stowarzyszenia Łódzki Obszar Metropolitalny podjęła uchwałę nr 4/2025 w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030, w tym trybu konsultacji. Strategia ta otworzy możliwości, w tym w szczególności pozyskania finansowania, dla realizacji działań i ich poddziałań wskazanych w Programu Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Główna na lata 2025-2027, w tym w ramach wspólnych, międzysamorządowych projektów. W związku z tym, w realizacji poddziałań PEE 2025-2027 samorząd miasta poszukiwał będzie możliwości włączenia się w realizację działań wdrożeniowych tej strategii.

Na chwilę obecną, jej projekt nie został jednak jeszcze upubliczniony. W związku z tym, biorąc pod uwagę, że zgodnie z art. 10g ust 3. ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, do strategii rozwoju ponadlokalnego przepisy art. 10e ust. 2–4 stosuje się odpowiednio, a więc, że ww. strategia rozwoju ponadlokalnego będzie spójna ze strategią rozwoju województwa, Tabela 5 Tabela 5 wskazuje działania PEE 2025-2027, dla których realizacji poszukiwać należy wsparcia i współpracy w ramach przyszłej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030 dzięki ich spójności ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030. Ponadto, w związku z tym, iż 25 marca 2025 r. Zarząd Województwa Łódzkiego uchwałą nr 359/25 przyjął projekt aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, który dostosowuje obowiązujący dokument do aktualnych wymogów prawnych, w tabeli tej nie uwzględniono obowiązującej obecnie Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, przyjętej uchwałą Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r., lecz ww. projekt. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030 będzie bowiem zgodna z nową wersją Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, która najprawdopodobniej będzie wysoce zbieżna z ww. projektem.

Poza Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (projekt przyjęty 25 marca 2025 r. uchwałą 359/25 Zarządu Województwa Łódzkiego), PEE 2025-2027 jest spójny z celami i działaniami Programu Rozwoju Powiatu Zgierskiego pn. Strategia Rozwoju Powiatu Zgierskiego 2030

Tabela 5. Działania Programu Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Główna na lata 2025-2027, dla których realizacji poszukiwane będzie wsparcie i współpraca w ramach przyszłej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030 dzięki ich spójności ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (projekt przyjęty 25 marca 2025 r. uchwałą 359/25 Zarządu Województwa Łódzkiego).

działanie PEE 2025-2027	odpowiadający		
	kierunek działań	cel operacyjny	cel strategiczny
	SRWL 2030 (uchwała 359/25 ZWL)		
O21.K1.l, O21.K2.b, O21.K2.c, O21.K2.d, O21.K2.e, O21.K4.a, O21.K4.b, O21.K4.c	2.1.1. Budowa zaufania społecznego, rozwijanie postaw społecznych i obywatelskich, promowanie wartości rodzinnych.	2.1. Rozwój kapitału społecznego.	Obywatelskie społeczeństwo równych szans
O21.K1.l, O21.K2.a, O21.K2.b, O21.K2.c, O21.K2.d, O21.K2.e, O21.K4.c	2.1.4 Wzmacnianie tożsamości regionalnej i lokalnej.		
O21.K1.b, O21.K1.k, O21.K1.l, O21.K2.b, O21.K2.d, O21.K4.a, O21.K4.b	2.2.1. Podniesienie świadomości prozdrowotnej i wzmocnienie działań profilaktycznych.	2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców.	
O21.K1.a, O21.K1.d, O21.K1.k, O21.K1.l, O21.K2.b, O21.K2.c, O21.K2.d, O21.K3.b, O21.K3.d, O21.K4.a, O21.K4.b	3.1.1. Poprawa jakości powietrza.	3.1. Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska.	Atrakcyjna i dostępna przestrzeń
O21.K1.h, O21.K1.i, O21.K1.k, O21.K1.l, O21.K2.b, O21.K2.c, O21.K2.d, O21.K3.a, O21.K3.b, O21.K3.d, O21.K4.b	3.1.2. Ochrona zasobów wód oraz poprawa ich jakości.		
O21.K1.h, O21.K1.k, O21.K1.l, O21.K2.b, O21.K2.c, O21.K2.d, O21.K3.a, O21.K3.c,	3.1.3. Przeciwdziałanie skutkom suszy i zmniejszanie niedoborów wody.		

działanie PEE 2025-2027	odpowiadający		
	kierunek działań	cel operacyjny	cel strategiczny
	SRWŁ 2030 (uchwała 359/25 ZWŁ)		
O21.K3.d			
O21.K1.k, O21.K1.l, O21.K2.b, O21.K2.c, O21.K3.a, O21.K3.b, O21.K3.c, O21.K3.d, O21.K4.b	3.2.2. Ochrona i wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych.	3.2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu.	
O21.K1.k, O21.K3.a, O21.K3.c, O21.K3.d	3.2.3. Rewaloryzowanie, poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni o atrakcyjnie zaaranżowane tereny zieleni.		
O21.K1.a	3.3.4. Stworzenie atrakcyjnej i konkurencyjnej oferty przewozowej publicznym transportem zbiorowym.	3.3. Zwiększenie dostępności transportowej.	
O21.K1.c, O21.K1.e, O21.K1.j	3.5.1. Rozwój infrastruktury w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym.	3.5. Racjonalizacja gospodarki odpadami.	
O21.K1.f, O21.K1.g, O21.K1.k, O21.K1.l, O21.K2.b, O21.K2.c, O21.K2.d, O21.K3.b, O21.K3.d, O21.K4.b	3.5.2. Zmniejszanie negatywnego wpływu odpadów na środowisko.		

7. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym

Oczekuje się, że realizacja planowanych działań, wskazanych w rozdziale 4, wraz z innymi działaniami wskazanymi w Strategii Rozwoju Miasta Główna na lata 2023-2027, a także z działaniami podmiotów publicznych szczebla powiatowego, wojewódzkiego, krajowego i unijnego, zapewnią uzyskanie następujących rezultatów w gospodarczej sferze rozwoju Główna:

- **O21.R1. Upowszechnienie wiedzy i postaw prośrodowiskowych mieszkańców.**
- **O21.R2. Pogłębienie więzi społeczności lokalnej ze środowiskiem naturalnym.**
- **O21.R3. Poszerzenie zakresu lokalnych informacji środowiskowych wykorzystywanych przez mieszkańców.**

Wszystkie z omówionych, oczekiwanych rezultatów planowanych działań pożądane i oczekiwane są na obszarze całego miasta, wobec czego planowane działania wskazane w rozdziale 4. dobrane zostały tak, aby ich rezultaty pojawiały się w tym właśnie wymiarze przestrzennym.

8. Ewaluacja

8.1. Cele ewaluacji, podmioty prowadzący i przyjmujący, przebieg oraz częstotliwość ewaluacji

W trakcie wdrażania PEE 2025-2027 prowadzona będzie jego ewaluacja, przy czym przyjmuje się, że stanowić będzie ona zintegrowaną część ewaluacji SRMG 2023-2027. Ewaluacja ta służyć będzie informowaniu władz i kierownictwa samorządowego miasta, a także jego mieszkańców o postępach programu, a na podstawie jej wyników, władze i kierownictwo samorządowe miasta podejmować będzie, jeśli zajdzie taka potrzeba, decyzje doskonalące jego wdrażanie. Jej celem wtórnym będzie identyfikacja sytuacji konieczności zastąpienia programu jego nową wersją.

Ewaluację programu przeprowadzać będzie Burmistrz przy pomocy referatu Urzędu Miejskiego w Głównie, w zakresie zadań którego znajdują się działania na rzecz ochrony środowiska miasta. Podmiotami przyjmującymi wyniki ewaluacji będą Burmistrz, a w ramach corocznego raportu o stanie gminy, którego część stanowi podsumowanie jego działalności w roku poprzednim, w tym nt. realizacji programów i strategii (art. 28aa, ust 2 ustawy o samorządzie gminnym), również Rada Miejska w Głównie.

Ewaluacja wdrażania PEE 2025-2027 polegać będzie na sprawdzeniu stopnia osiągnięcia lub/i postępu w osiąganiu oczekiwanych rezultatów planowanych działań w roku ubiegłym. Stosowane będą jej dwa warianty: ewaluacja w wariantie podstawowym i ewaluacja w wariantie rozszerzonym, analogicznie do wariantów ewaluacji SRMG 2023-2027 opisanych w jej rozdziale 7. Ewaluacja w wariantie podstawowym przeprowadzona zostanie dla lat 2025 i 2027 wdrażania PEE 2025-2027, natomiast w wariantie rozszerzonym dla roku 2026. W wariantie podstawowym wykorzystane zostaną wyłącznie wskaźniki sytuacji, natomiast w wariantie rozszerzonym także wskaźniki opinii

(Tabela 6). Wskaźniki sytuacji za dany rok ustalone zostaną wg stanu na koniec roku, dla którego przeprowadzany jest monitoring, w terminie do końca kwietnia roku następnego – Bank Danych Lokalnych, stanowiący główne źródło informacji o tych wskaźnikach, publikuje ich wartości z danego roku najczęściej do końca pierwszego kwartału roku następnego. Wskaźniki opinii za dany rok ustalone zostaną metodą badań ankietowych. Będą to badania ankietowe mieszkańców (BAM), które przeprowadzane będą w czwartym kwartale roku, dla którego przeprowadzony będzie ewaluacja w wariantcie rozszerzonym. Minimalna próba badawcza ustalana będzie przed badaniami z priorytetyzacją jej liczebności nie mniejszej niż w latach poprzednich. Możliwe jest stosowanie wskaźników zamiennych dla ww. wskaźników zgodnie z zasadami wskazanymi w SRMG 2023-2027, w tym wskaźników nakładów finansowych, kadrowych, techniczno-materiałowych, przestrzennych i czasowych, poniesionych przez samorząd miasta, w tym jego miejskie jednostki organizacyjne, na realizację działań wskazanych w programie.

Na podstawie wskaźników zostanie przygotowane sprawozdanie z realizacji PEE 2025-2027, stanowiące część sprawozdania z realizacji SRMG 2023-2027, przedkładanego z kolei Radzie Miejskiej. W sprawozdaniu, ustalone wartości wskaźników sytuacji porównane zostaną do wartości wskaźników ustalonych dla lat poprzednich i/lub dla roku bazowego, za który przyjmuje się rok przyjęcia SRMG 2023-2027, czyli 2024. W przypadku wskaźników opinii, ich ustalone wartości porównane zostaną, w miarę możliwości, do wartości uzyskanych w badaniach ankietowych przedsiębiorców, które Urząd Miejski w Głównie przeprowadził w 2022 r. Porównania te umożliwią wnioskowanie, co do zgodności kierunku zmian z oczekiwanym i tempa tych zmian. Oprócz porównań, w sprawozdaniu przedstawione zostaną syntetyczne informacje na temat działań zrealizowanych w roku nim objętym.

Znaczenia skrótów użytych w tabelach są następujące:

- o.r.** – oczekiwany rezultat planowanych działań (wskazanych w rozdziale 4),
- w.p.** – wymiar przestrzenny wystąpienia oczekiwanego rezultatu planowanych działań,
- t.w.** – typ wskaźnika służącego do pomiaru oczekiwanego rezultatu planowanych działań,
- o.z.** – oczekiwana zmiana wartości ww. wskaźnika w stosunku do jego wartości w roku poprzednim lub/i w roku bazowym (2024 i 2022),
- ź.inf.** – źródło informacji na temat wartości ww. wskaźnika,
- cz.u.** – częstotliwość ustalania wartości ww. wskaźnika.

8.2. Wskaźniki osiągnięcia oczekiwanych rezultatów działań wykorzystywane w ewaluacji

Tabela 6. Wskaźniki osiągnięcia oczekiwanych rezultatów planowanych działań służących bezpośrednio osiągnięciu celu PEE 2025-2027 „Praktyczne informacje, kompetencje i postawy prośrodowiskowe” (Cel operacyjny nr 21 SRMG 2023-2027) oraz ich pomiar.

o.r.	w.p.	t.w.	wskaźnik osiągnięcia rezultatu i sposób ustalenia jego wartości	o.z.	ź.inf.	cz.u.
O21.R1. Upowszechnienie wiedzy i postaw prośrodowiskowych mieszkańców	całe miasto	wskaźniki sytuacji	– Średnia wartość Wskaźnika Energii Pierwotnej EP budynków mieszkalnych według stanu na koniec ubiegłego roku.	pożądany spadek	Bank Danych Lokalnych GUS	co roku
			– Masa wytworzonych w ubiegłym roku odpadów komunalnych przypadająca na jednego mieszkańca.			
			– Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ogóle odpadów komunalnych zebranych w ubiegłym roku.			
			– Zużycie wody z wodociągów na jednego mieszkańca w ubiegłym roku.			
			– Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną na jednego mieszkańca w ubiegłym roku.			
			– Szacowana objętość lub waga odpadów w nielegalnych, tzw. dzikich składowiskach odpadów na terenie miasta według stanu na koniec ubiegłego roku.			
		wskaźniki opinii	☒ Udział mieszkańców oświadczających, że często korzystają z połączeń kolejowych z Główna do Łodzi. [skala dwustopniowa: nie korzystam / korzystam rzadko / korzystam często].	pożądany wzrost	BAM	IV kw. 2026
			☒ Udział mieszkańców oświadczających, że poza sezonem zimowym na co dzień korzystają z roweru lub innego zeroemisyjnego UTO. [skala trzystopniowa: nie korzystam w ogóle / korzystam, ale nie na co dzień / korzystam na co dzień]			
			☒ Udział mieszkańców oświadczających, że w ich gospodarstwach domowych zainstalowane jest dowolne źródło energii odnawialnej. [skala dwustopniowa: jest zainstalowane / nie jest zainstalowane]			

o.r.	w.p.	t.w.	wskaźnik osiągnięcia rezultatu i sposób ustalenia jego wartości	o.z.	ź.inf.	cz.u.
			☒ Udział mieszkańców twierdzących, że zdarza im się przerabiać zużyte przedmioty, tak by mogły pełnić nowe funkcje, lub odnawiać je, by móc je ponownie używać. [skala dwustopniowa: nie zdarza mi się / zdarza mi się] ☒ Udział mieszkańców twierdzących, że świadomość ekologiczna mieszkańców miasta jest, ogólnie rzecz biorąc, co najmniej zadowalająca. [skala pięciostopniowa: bardzo niska / niska / zadowalająca / wysoka / bardzo wysoka] ☒ Udział mieszkańców twierdzących, że posiadają co najmniej dostateczną wiedzę o zmianach klimatycznych, lokalnych zagrożeniach, które z nich wynikają i sposobach własnej adaptacji klimatycznej. [skala czterostopniowa: nic o tym nie wiem / wiem coś o tym, ale za mało / zadowalająca / wiem o tym dostatecznie dużo / wiem o tym bardzo dużo]			
O21.R2. Pogłębienie więzi społeczności lokalnej ze środowiskiem naturalnym	całe miasto	wskaźniki sytuacji	– Liczba godzin szkolnych zajęć dydaktycznych „w przyrodzie” przypadających w miejskich szkołach podstawowych na jednego ucznia w poprzednim roku szkolnym. – Liczba mieszkańców nagrodzonych przez Radę Miejską w Głównie lub Burmistrza Główna za sukcesy i wzorcowe postawy w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego wykorzystania zasobów środowiska naturalnego.	pożądany wzrost	Bank Danych Lokalnych GUS	co roku
		wskaźniki opinii	☒ Udział mieszkańców twierdzących, że w ostatnich kilkunastu miesiącach bezpłatnie poświęcili co najmniej kilka godzin swojego prywatnego czasu na społeczne działania służące ochronie lub rewitalizacji publicznej przyrody na terenie miasta. [skala dwustopniowa: nie / tak].	pożądany wzrost	BAM	IV kw. 2026
O21.R3. Poszerzenie zakresu lokalnych informacji środowiskowych wykorzystywanych	całe miasto	wskaźniki sytuacji	– Łączna liczba odsłon w ubiegłym roku podstron witryny internetowej miasta i biuletynu informacji publicznej miasta poświęconych stanowi lokalnego środowiska naturalnego oraz źródłom jego zanieczyszczeń.	pożądany wzrost	Urząd Miejski	co roku
			– Liczba dostępnych publicznie urządzeń informujących o bieżącym stanie powietrza lub/i natężeniu hałasu lub/i innych parametrach środowiskowych funkcjonujących w mieście według stanu na koniec ubiegłego roku.			

9. Ramy finansowe i źródła finansowania

Działania przewidziane do realizacji w ramach Programu Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Główna na lata 2025-2027 należą do różnych sfer działalności organów miasta, Urzędu Miejskiego w Głównie i innych miejskich jednostek organizacyjnych. Część z nich, zgodnie z przepisami prawa lub fakultatywną działalnością samorządu miasta, jest lub będzie ujmowana w okresowych, dziedzinowych programach rozwoju gminy, wraz z ich budżetami, w szczególności we wskazanych w rozdziale 5. Ponadto, skala realizacji części planowanych działań uwarunkowana będzie potrzebami i aktywnością partnerów miasta lub wystąpieniem określonych zdarzeń, regulaminami naborów do programów wsparcia, albo wynikami działań je poprzedzających, co uniemożliwia oszacowanie kosztów ich realizacji. Prócz tego, niektóre z planowanych działań, to działania realizowane w ramach bieżących, standardowych i stałych czynności organów samorządu miasta i miejskich jednostek organizacyjnych, które – choć w sposób mniej zintegrowany – byłyby realizowane również bez PEE 2025-2027. Dodatkowo, wśród planowanych działań znajdują się takie, które polegają na wdrożeniu innych, nie generujących dodatkowych kosztów, form realizacji wykonywanych dotąd działań. Nieznane są także w wystarczającym stopniu źródła finansowania kosztów realizacji planowanych w PEE 2025-2027 działań, a także zasady korzystania z nich, zwłaszcza z niewdrożonych jeszcze programów pomocowych okresu programowania 2021-2027, które będą realizowane do lat 2029/2030. Istotny jest również, wskazany w rozdziale 3, fakt, iż PEE 2025-2027 jest pilotażowym, pierwszym tego typu programem samorządu miasta, a w związku z tym nie zakłada się, że wszystkie jego działania zostaną wdrożone w pełnym, przewidzianym zakresie, a jednocześnie zakłada się, iż w trakcie jego realizacji zbierane będą doświadczenia, które wykorzystane zostaną w jego kolejnej wersji na kolejny dłuższy okres, w tym doświadczenia dotyczące kosztów realizacji poszczególnych działań.

W związku z powyższym, nie przewiduje się oddzielnego budżetu dla PEE 2025-2027, zakładając, że koszty jego działań sukcesywnie planowane będą w kolejnych budżetach miasta oraz planach finansowych miejskich jednostek organizacyjnych, zarówno w ramach ich realizacji indywidualnej, jak zespolonej z innymi działaniami poprzez dokumenty wykonawcze wskazane w rozdziale 5. Tablica 7 wskazuje natomiast dla każdego z poddziałań ramy finansowe, rozumiane jako wskazania, które z poddziałań najprawdopodobniej:

- nie będą wymagały ponoszenia przez miasto dodatkowych kosztów, tj. kosztów zatrudniania nowych pracowników lub zakupów wyposażenia czy usług, lub realizacji inwestycji;
- będą wymagały ponoszenia powyższych kosztów, wraz ze wskazaniem ich orientacyjnych wartości;
- będą realizowane wspólnie z innymi podmiotami je finansującymi.

W przypadku działań, których realizacja wymagać będzie ponoszenia kosztów, przewiduje się, że będą one finansowane z przedstawionych niżej źródeł własnych, partnerskich, zwrotnych i bezzwrotnych.

Własnymi źródłami finansowania PEE 2025-2027 będą lub mogą być:

- **dochody i przychody miasta, w tym jego jednostek budżetowych;**

- **przychody samorządowych zakładów budżetowych** (jeśli zostaną założone przez miasto);
- **przychody miejskich instytucji kultury;**
- **przychody spółek utworzonych przez miasto.**

Partnerskimi źródłami finansowania PEE 2025-2027 będą lub mogą być:

- **środki organizacji pozarządowych** współrealizujących z miastem działania przewidziane w PEE 2025-2027, w tym w szczególności w zakresie realizacji tzw. projektów miękkich.

Zwrotnymi w całości lub części źródłami finansowania PEE 2025-2027 będą lub mogą być:

- **pożyczki** udzielane przez państwowe fundusze celowe miastu i jego osobom prawnym, w szczególności ukierunkowane na inwestycje w infrastrukturę techniczną.

Bezzwrotnymi w całości lub części źródłami finansowania PEE 2025-2027 będą lub mogą być następujące środki angażowane przez niżej wymienione podmioty w realizację lub współrealizację działań z nim zgodnych:

- **środki Województwa Łódzkiego i jego wojewódzkich jednostek organizacyjnych;**
- **środki Stowarzyszenia Łódzki Obszar Metropolitalny** pozyskane przez nie i dystrybuowane w ramach **Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030**, będącej strategią rozwoju ponadlokalnego obejmującą Gminę Miasta Główno i pełniącą funkcję strategii ZIT;
- **środki Powiatu Zgierskiego i jego powiatowych jednostek organizacyjnych;**
- **środki w postaci dotacji, pożyczek oraz instrumentów finansowych** z funduszy krajowych, jak również z projektów i programów ministerialnych, w tym z:
 - o Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, wspierającego działania służące ochronie wód, gleb, powietrza oraz fauny i flory;
 - o Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wspierającego m. in. ww. działania;
 - o Ministerstwa Klimatu i Środowiska, wspierającego m. in. ww. działania.
- **środki w postaci dotacji, grantów itp. udzielane poprzez programy, projekty itp. i pochodzące z funduszy Unii Europejskiej,**
- **środki w postaci dotacji, grantów itp. udzielane poprzez programy, projekty itp. i pochodzące z Funduszy Norweskich i EOG.**

Jeśli chodzi o fundusze Unii Europejskiej, to zgodnie z perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021-2027, której implementacja już trwa, przeznaczane są one na wsparcie działań m. in. w zakresie: redukcji zanieczyszczeń środowiska, sanacji ekosystemów, wzmacniania kapitałów ludzkiego, społecznego i kulturowego, upowszechniania komunikacji publicznej, wykorzystania odnawialnych źródeł energii, adaptacji klimatycznej itp. Ich beneficjentami są jednostki samorządu terytorialnego, ich spółki, związki, porozumienia oraz stowarzyszenia, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, a (pośrednio) także osoby fizyczne.

Zgodnie z treścią dokumentów programowych regulujących ramy finansowe wsparcia z budżetu Unii Europejskiej, w tym przede wszystkim Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027 i Umowy Partnerstwa dla Realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, środki z Europejskiego

Tabela 7. Ramy finansowe planowanych działań i poddziałań.

<i>p.d.</i>	<i>planowane poddziałanie</i>	<i>ramy finansowe</i>
012.K1.a	a) prezentowanie na stronie internetowej miasta i MZK aktualnego rozkładu jazdy i mapy komunikacji miejskiej oraz linków do aktualnych rozkładów jazdy wszystkich przewoźników kolejowych i autobusowych zapewniających połączenia pasażerskie między Głównem i Łodzią oraz innymi miejscowościami aglomeracji łódzkiej;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) prezentowanie na stronie internetowej miasta i MZK przykładów porannych i popołudniowych połączeń miejskiej komunikacji autobusowej zintegrowanych z połączeniami aglomeracyjnej komunikacji kolejowej i autobusowej;	Bez dodatkowych kosztów.
	c) prezentowanie wewnątrz autobusów miejskiej komunikacji autobusowej, na wybranych przystankach autobusowych, w publicznie dostępnych miejscach Urzędu Miejskiego w Głównie oraz analogicznych miejscach wszystkich miejskich jednostek organizacyjnych aktualnego rozkładu jazdy pociągów ze stacji Główny;	Do ok. 2 tys. zł rocznie.
	d) prezentowanie w publicznie dostępnych miejscach Urzędu Miejskiego w Głównie oraz analogicznych miejscach wszystkich miejskich jednostek organizacyjnych aktualnego rozkładu jazdy i mapy miejskiej komunikacji autobusowej;	Bez dodatkowych kosztów.
	e) prezentowanie na stronie internetowej miasta i MZK, a także na ich profilach społecznościowych informacji o działaniach samorządu miasta na rzecz integracji organizacyjnej, rozkładowej i taryfowo-biletowej miejskiej komunikacji autobusowej z komunikacją kolejową i autobusową zapewniającą połączenia pasażerskie między Głównem i Łodzią oraz innymi miejscowościami aglomeracji łódzkiej;	Bez dodatkowych kosztów.
	f) prezentowanie na stronie internetowej miasta i MZK, a także na ich profilach społecznościowych informacji o dostępnych dla pasażerów funkcjonalnościach budynku dworcowego stacji kolejowej, a także o aktualnych dniach i godzinach dostępności tych funkcjonalności;	Bez dodatkowych kosztów.
	g) promowanie usług aglomeracyjnej komunikacji kolejowej i autobusowej oraz zintegrowanej z nimi miejskiej komunikacji autobusowej w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b.	Bez dodatkowych kosztów.
021.K1.b	a) prezentowanie na stronie internetowej miasta aktualnej mapy ścieżek i dróg rowerowych na terenie miasta, a także ich połączeń z drogami i ścieżkami rowerowymi gmin sąsiednich, wraz z punktami ważnymi dla użytkowników rowerów i innych UTO;	Bez dodatkowych kosztów.

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe	
021.K1.b	b) prezentowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta informacji o działaniach samorządu miasta, w tym w szczególności inwestycjach oraz wdrożonych rozwiązaniach prawno-przestrzennych, służących rozbudowie infrastruktury rowerowej na terenie miasta, a także o analogicznych działaniach gmin sąsiednich;		Bez dodatkowych kosztów.
	c) prezentowanie na stronie internetowej miasta informacji o możliwości przewozu rowerów i innych UTO w pociągach przewoźników obsługujących połączenia kolejowe ze stacji Główno wraz linkami do udostępnianych przez nich regulaminów tych przewozów;		Bez dodatkowych kosztów.
	d) prezentowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta działań lobbingowych na rzecz oraz wsparcia udzielanego przez samorząd miasta instytucjom publicznym innym niż miejskie, zlokalizowanym na terenie miasta, w bezpłatnym udostępnieniu przez nie mieszkańcom bezpiecznych miejsc parkowania rowerów i innych UTO;		Bez dodatkowych kosztów.
	e) prezentowanie na stronach internetowych, w profilach społecznościowych oraz na tablicach ogłoszeń, w gablotach, publicznych wyświetlaczach, monitorach itp. miejskich jednostek organizacyjnych, informacji zachęcających do dojeżdżania do nich z wykorzystaniem rowerów lub innych UTO, w szczególności na temat bezpiecznych i zadaszonych miejsc parkowania rowerów oferowanych klientom i pracownikom.		Do 5 tys. zł. rocznie.
	f) promowanie prozdrowotnych i ekologicznych korzyści wynikających z aktywnej, stałej mobilności osobistej z wykorzystaniem roweru lub innego UTO wśród młodzieży przez miejskie szkoły podstawowe oraz miejskie instytucje kultury.	Bez dodatkowych kosztów. W ramach bieżącej działalności. Niemniej, poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych. Jeśli takie wsparcie będzie wnioskowane, wnioskujący będą określać koszty stanowiące podstawę wsparcia.	
021.K1.c	a) utworzenie na stronie internetowej miasta podstrony zawierającej kompleksowe, stale aktualizowane informacje na temat: znaczenia i możliwości prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, lokalnych i ponadlokalnych regulacji prawnych w tym zakresie, a także na temat możliwości uzyskania finansowego wsparcia publicznego, w tym ze strony samorządu miasta;	Bez dodatkowych kosztów.	

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe
O21.K1.c	b) bezpośrednio udzielanie informacji i porad w powyższych zakresach, w tym na podstawie umów z NFOŚiGW oraz innymi podmiotami publicznymi wspierającymi implementację programów ukierunkowanych na upowszechnienie prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii;	Koszty w ramach dotacji, grantów itp., na podstawie umów z NFOŚiGW oraz innymi podmiotami publicznymi wspierającymi implementację programów ukierunkowanych na upowszechnienie prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
	c) informowanie na profilach społecznościowych miasta o dostępnych możliwościach uzyskania finansowego wsparcia publicznego na zakup i instalację urządzeń do prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii;	Bez dodatkowych kosztów.
	d) włączanie do programów edukacji szkół i przedszkoli miejskich treści poświęconych wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii;	Bez dodatkowych kosztów.
	e) promowanie i edukowanie w zakresie prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b.	Koszty w ramach kosztów określonych dla działania O21.K2.b. „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
O21.K1.d	a) organizowanie, co najmniej raz w roku, otwartego szkolenia dla mieszkańców na temat technicznie i kosztowo dostępnych technologii i materiałów stosowanych w budownictwie pasywnym oraz budownictwie o niskim zapotrzebowaniu na energię cieplną;	Do ok. 5 tys. zł na szkolenie. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.
	b) organizowanie, co najmniej raz do roku, otwartego szkolenia dla mieszkańców na temat aktualnych oraz przyszłych lokalnych, wojewódzkich, państwowych oraz unijnych wymagań, norm i przepisów dotyczących energetycznych własności mieszkań i budynków mieszkalnych oraz źródeł ich ogrzewania;	Do ok. 5 tys. zł na szkolenie. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.
	c) bieżące udzielanie informacji, w tym w formie indywidualnych konsultacji, na temat dystrybuowanych przez miasto środków na termomodernizację mieszkań i domów prywatnych pozyskanych przez nie z wojewódzkich, państwowych, unijnych i innych zagranicznych programów i projektów pomocowych;	Koszty w ramach dotacji, grantów itp., na podstawie umów z podmiotami publicznymi dotyczącymi dystrybucji tych środków.

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe
O21.K1.d	d) organizowanie, co najmniej raz do roku, otwartego szkolenia dla mieszkańców na temat możliwości pozyskania publicznego wsparcia w termomodernizacji ich zasobów mieszkaniowych, innego niż wskazane w poddziałaniu c);	Do ok. 5 tys. zł na szkolenie. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.
	e) prezentowanie na stronie internetowej, w profilach społecznościowych miasta oraz na tablicach ogłoszeń informacji o ww. szkoleniach oraz udostępnianie na stronie internetowej miasta materiałów, które były podczas nich wykorzystywane;	Do ok. 300 zł na szkolenie.
	f) wspieranie podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych w organizacji bezpłatnych szkoleń dla mieszkańców dotyczących zagadnień, o których mowa w poddziałaniach a), b), d);	Bez dodatkowych kosztów.
	g) informowanie podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych o gotowości udzielenia im wsparcia, o którym mowa w poddziałaniu f).	Bez dodatkowych kosztów.
O21.K1.e	a) publikowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta treści edukacyjnych na temat praktyk służących redukcji emisji zanieczyszczeń podczas ogrzewania mieszkań;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) publikowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta treści edukacyjnych na temat środowiskowych i zdrowotnych konsekwencji spalania materiałów do tego nie przeznaczonych;	Bez dodatkowych kosztów.
	c) wspieranie podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych w organizacji bezpłatnej edukacji mieszkańców dotyczącej zagadnień, o których mowa w poddziałaniach a) i b);	Bez dodatkowych kosztów.
	d) informowanie podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych o gotowości udzielenia im wsparcia, o którym mowa w poddziałaniu c);	Bez dodatkowych kosztów.
	e) dostarczaniu przed sezonem grzewczym do każdego z mieszkań w budynkach wielorodzinnych na terenie miasta pozbawionych centralnych systemów grzewczych ulotek z podstawowymi informacjami na temat dobrych praktyk służących redukcji emisji zanieczyszczeń podczas ogrzewania;	Do ok. 10 tys. zł na sezon. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe
O21.K1.e	f) edukowanie mieszkańców na temat dobrych praktyk niskoemisyjnego ogrzewania mieszkań w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b.	Koszty w ramach kosztów określonych dla działania O21.K2.b. „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
O21.K1.f	a) utworzenie na stronie internetowej miasta zakładki z treściami poświęconymi upcyklingowi i refreshingowi, która co najmniej raz na kwartał wzbogacana będzie o nowe porady i projekty w tym zakresie, a także o zdjęcia i opisy ich prac nadsyłane przez mieszkańców;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) publikowanie, co najmniej raz na kwartał, postu w miejskich profilach społecznościowych poświęconego nowym poradom i projektom w przedmiotowym zakresie, z zachęceniem mieszkańców do publikowania w komentarzach zdjęć własnych prac i opisów ich wykonania, dzielenia się doświadczeniami itp.;	Bez dodatkowych kosztów.
	c) organizowanie raz do roku miejskich warsztatów upcyklingu i refreshingu, w tym w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b.;	Koszty w ramach kosztów określonych dla działania O21.K2.b. „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
	d) włączanie do programów szkół i przedszkoli miejskich treści upcyklingu i refreshingu.	Bez dodatkowych kosztów.
O21.K1.g	a) opracowanie i dostarczenie do każdego gospodarstwa domowego trwałego Informatora Odpadowego Główna zawierającego ww. informacje, podane w sposób skrócony, zachęcającego swą formą i treścią do przechowywania go w tym gospodarstwie i korzystania z zawartych w nim informacji;	Do ok. 30 tys. zł. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.
	b) umieszczenie ww. informatora na tablicach ogłoszeń w Urzędzie Miejskim i wszystkich miejskich jednostkach organizacyjnych;	Bez dodatkowych kosztów.
	c) umieszczenie elektronicznej wersji ww. informatora na stronach internetowych miasta i wszystkich miejskich jednostek organizacyjnych;	Bez dodatkowych kosztów.
	d) umieszczanie, co najmniej raz do roku, w profilach społecznościowych miasta postu zachęcającego do zapoznania się i pobrania ww. informatora;	Bez dodatkowych kosztów.

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe
O21.K1.g	e) aktualizowanie ww. informatora w sytuacji jego istotnej dezaktualizacji i ponownym dostarczaniu do każdego gospodarstwa domowego;	Do ok. 20 tys. zł. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.
	f) przekazywanie ww. informacji w ramach procesów dydaktycznych w miejskich placówkach szkolnych i przedszkolnych – w ramach procesów dydaktyczno-wychowawczych;	Bez dodatkowych kosztów.
	g) przekazywanie wybranych fragmentów ww. informacji podczas spotkań z mieszkańcami;	Bez dodatkowych kosztów.
	h) edukowaniu mieszkańców na temat prawidłowego postępowania z odpadami w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b.	Koszty w ramach kosztów określonych dla działania O21.K2.b. „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
O21.K1.h	a) publikowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz MZWik treści edukacyjnych na temat środowiskowych i finansowych konsekwencji nieracjonalnego wykorzystania wody;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) publikowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz MZWik treści edukacyjnych na temat dobrych praktyk służących prywatnemu gromadzeniu i racjonalnemu wykorzystywaniu wody;	Bez dodatkowych kosztów.
	c) wspieranie podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych w organizacji bezpłatnej edukacji mieszkańców dotyczącej zagadnień, o których mowa w poddziałaniach a) i b), w tym w szczególności w formie udostępniania lokali miasta dla ich przeprowadzenia oraz ich promocji na stronie, w profilach społecznościowych i na tablicach ogłoszeń miasta;	Bez dodatkowych kosztów.
	d) informowanie podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych o gotowości udzielenia im wsparcia, o którym mowa w poddziałaniu c);	Bez dodatkowych kosztów.
	e) umieszczanie i utrzymywanie apeli i instruktarzy w zakresie oszczędzania wody w miejscach jej poboru we wszystkich miejskich jednostkach organizacyjnych;	Bez dodatkowych kosztów.

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe
O21.K1.h	g) publikowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz MZWiK informacji na temat wsparcia udzielanego przez instytucje wojewódzkie i państwowe osobom fizycznym na działania w zakresie prywatnego gromadzenia i racjonalnego wykorzystywania wody, wraz z linkami do stron prezentujących szczegóły tego wsparcia i umożliwiającymi aplikowanie o nie;	Bez dodatkowych kosztów.
	h) edukowanie mieszkańców na temat prywatnego gromadzenia i racjonalnego wykorzystywania wody w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b.	Koszty w ramach kosztów określonych dla działania O21.K2.b. „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeninów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
O21.K1.i	a) publikowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz MZWiK treści edukacyjnych na temat środowiskowych, prawnych i finansowych konsekwencji nieprawidłowego postępowania ze ściekami komunalnymi oraz dobrych praktyk w ww. zakresach, w postaciach cyfrowych np.: broszur, filmów, zdjęć, animacji itp.;	W przypadku zastosowania materiałów filmowych lub/i broszur lub/i animacji, łączne jednorazowe koszty ich przygotowania do 2 tys. zł. W tym zakresie, poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych. W pozostałym zakresie bez dodatkowych kosztów.
	b) publikowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz MZWiK treści edukacyjnych na temat dobrych praktyk życia prywatnego skutkujących redukcją ilości wytwarzanych ścieków komunalnych oraz ładunku zawartych w nim zanieczyszczeń, w postaciach cyfrowych np.: broszur, filmów, zdjęć, animacji itp.;	W przypadku zastosowania materiałów filmowych lub/i broszur lub/i animacji, jednorazowe koszty ich przygotowania do 2 tys. zł. W tym zakresie, poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych. W pozostałym zakresie bez dodatkowych kosztów.
	c) wspieranie podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych w organizacji bezpłatnej edukacji mieszkańców dotyczącej zagadnień, o których mowa w poddziałaniach a) i b), w tym w szczególności w formie udostępniania lokali miasta dla ich przeprowadzenia oraz ich promocji na stronie, w profilach społecznościowych i na tablicach ogłoszeń miasta;	Bez dodatkowych kosztów.

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe
O21.K1.i	d) informowanie podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych o gotowości udzielenia im wsparcia, o którym mowa w poddziałaniu c);	Bez dodatkowych kosztów.
	e) dostarczanie raz do roku do każdego z budynków mieszkalnych na terenie miasta, które nie są podłączone do sieci kanalizacji sanitarnej, ulotek z podstawowymi informacjami na temat dobrych praktyk i przepisów postępowania ze ściekami komunalnymi;	Do ok. 5 tys. zł rocznie.
	f) edukowanie mieszkańców na temat prawidłowego postępowania ze ściekami komunalnymi w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b.	Koszty w ramach kosztów określonych dla działania O21.K2.b. „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
O21.K1.j	a) utworzenie na stronie internetowej miasta podstrony zatytułowanej np. „Oszczędzaj nasze środowisko i swój portfel” zawierającej praktyczne porady na temat oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych, a także przykłady prywatnych działań, jakie mogą być podejmowane przez mieszkańców na rzecz tego oszczędzania;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) połączenie ww. strony ze stroną zawierającą kompleksowe, stale aktualizowane informacje na temat: znaczenia i możliwości prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, lokalnych i ponadlokalnych regulacji prawnych w tym zakresie, a także na temat możliwości uzyskania finansowego wsparcia publicznego, w tym ze strony samorządu miasta, o której mowa w działaniu O21.K1.c;	Bez dodatkowych kosztów.
	c) połączenie ww. strony ze stroną zawierającą informacje o bezpośrednim udzielaniu informacji i porad przez Urząd Miejski dotyczących prywatnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym na podstawie umów z NFOŚiGW oraz innymi podmiotami publicznymi;	Bez dodatkowych kosztów.
	d) publikowanie w profilach społecznościowych miasta prostych i skutecznych przykładów oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych, w tym z udziałem mieszkańców miasta oraz zapraszaniu do dyskusji na ten temat osób obserwujących ww. profile;	Bez dodatkowych kosztów.
	e) włączanie do programów edukacji szkół i przedszkoli miejskich treści poświęconych oszczędzaniu energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych;	Bez dodatkowych kosztów.

<i>p.d.</i>	<i>planowane poddziałanie</i>	<i>ramy finansowe</i>
O21.K1.j	f) edukowanie mieszkańców na temat oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej, a także paliw płynnych i gazowych w ramach wydarzeń, o których mowa w opisie działania O21.K2.b.	Koszty w ramach kosztów określonych dla działania O21.K2.b. „organizacja i wsparcie organizacji integracyjnych, publicznych happeningów, ćwiczeń, warsztatów prośrodowiskowych”.
O21.K1.k	a) udzielanie wsparcia finansowego zainteresowanym pracownikom miejskich szkół i przedszkoli oraz w miejskich instytucji kultury w nabywaniu lub podnoszeniu kwalifikacji edukatora ekologicznego w ramach edukacji formalnej;	Koszty ustalane przez kierujących miejskimi szkołami i przedszkolami oraz miejskimi instytucjami kultury w porozumieniu z Urzędem Miejskim i zainteresowanymi pracownikami. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.
	b) nabywanie pomocy naukowych i wyposażenia dydaktycznego szkół i przedszkoli miejskich służącego edukacji ekologicznej uczęszczających do nich dzieci i młodzieży prowadzonej z udziałem edukatorów ekologicznych.	Koszty ustalane przez kierujących miejskimi szkołami i przedszkolami w porozumieniu z Urzędem Miejskim i zainteresowanymi pracownikami. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.
O21.K1.l	a) uwzględnianie w corocznych programach współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, celów i środków na wsparcie działalności tych organizacji i podmiotów przyczyniającej się do wzrostu poziomu edukacji ekologicznej mieszkańców miasta oraz wynikających z niej ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych;	Koszty w ramach corocznych PWOP I. Bez dodatkowych kosztów.
	b) publikowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych informacji o działaniach w zakresie edukacji ekologicznej mieszkańców prowadzonych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego;	Bez dodatkowych kosztów.
	c) informowanie i przekonywanie ponadlokalnych organizacji pozarządowych do prowadzenia edukacji ekologicznej na terenie miasta, w szczególności w ramach realizowanych przez nie projektów ze wsparciem publicznym, a także udzielaniu im wsparcia w tej edukacji w postaci jej promocji i udostępniania lokali w obiektach miasta dla jej przeprowadzenia.	Bez dodatkowych kosztów.

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe
O21.K2.a	a) zajęcia przedszkolne w terenie typu: gry i zabawy edukacyjne oraz rekreacyjne w otoczeniu przyrody; łączenie nauki o środowisku z bezpośrednim doświadczeniem środowiska; spacer w plenerze; czytanie dzieciom książek w plenerze z odniesieniami do aktualnego otoczenia przyrodniczego; zbieranie liści, żołądzi, kasztanów itp.;	Bez dodatkowych kosztów (w ramach kosztów działalności przedszkoli).
	b) zajęcia szkolne o charakterze humanistycznym (np. język polski, historia) w plenerze, parku, nad zbiornikiem wodnym itp., powiązane częściowo, w miarę możliwości, w swej treści z przyrodniczym otoczeniem;	Do ok. 100 zł na lekcję.
	c) zajęcia szkolne o charakterze ścisłym (np. fizyka, chemia) w plenerze, parku, nad zbiornikiem wodnym itp., powiązane tematycznie co najmniej częściowo z przyrodniczym otoczeniem;	Do ok. 100 zł na lekcję.
	e) zajęcia organizowane przez miejskie instytucje kultury, jak np. recytacja wierszy, spotkania z ludźmi kultury, aktywności teatralne, warsztaty malarskie, fotograficzne i inne w plenerze, parku, nad zbiornikiem wodnym itp., powiązane tematycznie co najmniej częściowo z przyrodniczym otoczeniem;	Koszty zależne od charakteru zajęć i ustalane przez kierujących miejskimi instytucjami kultury. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.
	f) zajęcia, o których mowa w poddziałaniach od a) do e), realizowane w miarę możliwości z wykorzystaniem publicznie dostępnych tras i tablic edukacyjnych, miejskiej infrastruktury rekreacyjnej, miejskich założeń zielonych; miejskich obiektów małej architektury towarzyszących miejskim założeniom zielonym.	Bez dodatkowych kosztów.
O21.K2.b	a) organizowanie happeningów prośrodowiskowych;	Koszty od kilku do kilkunastu tys. zł. na happening / ćwiczenia / warsztaty, w zależności od jego / ich charakteru i przewidywanej liczby uczestników (z dążeniem do maksymalizacji tej liczby ze względu na otwartą koncepcję i cele poddziałania). Poddziałania posiadają potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.
	b) organizowanie ćwiczeń prośrodowiskowych;	
	c) organizowanie warsztatów prośrodowiskowych;	

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe
O21.K2.b	d) wspieranie podmiotów nienależących do samorządu miasta w organizacji na terenie miasta wydarzeń analogicznych jak przedstawione dla poddziałań a), b), c), w szczególności poprzez ich promowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych, a także poprzez udostępnianie nieruchomości.	Bez dodatkowych kosztów.
O21.K2.c	a) nawiązywanie bezpośrednich kontaktów z osobami posiadającymi znaczące sukcesy w zakresie ochrony środowiska, w tworzeniu prośrodowiskowych innowacji oraz w prowadzeniu działalności gospodarczej ukierunkowanej na ochronę środowiska, zarówno o skali lokalnej, jak i ponadlokalnej;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) organizowanie spotkań otwartych w formie wykładów, prelekcji, wywiadów oraz debat w miejskich instytucjach kultury oraz w miejskich szkołach podstawowych;	Do ok. 2 tys. zł na spotkanie.
	c) promowanie ww. spotkań na stronach internetowych i na profilach społecznościowych miasta oraz wszystkich miejskich instytucji kultury i miejskich szkół podstawowych;	Bez dodatkowych kosztów.
	d) udostępnianie na stronach internetowych miasta oraz organizatorów lub na ich kontach w publicznie dostępnych serwisach streamingowych materiałów wideo z ww. spotkań, a także promowanie ich na profilach społecznościowych miasta i organizatorów;	Bez dodatkowych kosztów.
	d) wspieranie podmiotów nienależących do samorządu miasta w organizacji na terenie miasta spotkań analogicznych jak ww., w szczególności poprzez ich promowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych, a także poprzez udostępnianie nieruchomości.	Bez dodatkowych kosztów.
O21.K2.d	a) ustalanie lub aktualizowanie nazwy, kategorii i regulaminu miejskiego konkursu ekologicznego na osiągnięcia, wiedzę, postawy oraz działania prośrodowiskowe, w tym na rzecz środowiska lokalnego;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) powołanie kapituły ww. konkursu, złożonej np. z przedstawicieli samorządu miasta, ekspertów ekologicznych, edukatorów prośrodowiskowych pracujących w jednostkach organizacyjnych miasta, a także liderów społecznych działających w obszarze ochrony i zrównoważonego wykorzystania środowiska;	Do ok. 1 tys. zł na powołanie.

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe
O21.K2.d	c) promowanie ww. konkursu na stronach internetowych i na profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych oraz przyjmowanie nominacji;	Bez dodatkowych kosztów.
	d) rozstrzyganie ww. konkursu i uroczystym wręczaniu nagród i dyplomów laureatom;	Do ok. 7 tys. zł na konkurs, w tym koszty nagród.
	e) promowanie dokonań laureatów ww. konkursu, w szczególności stanowiących podstawę nominacji, a także ich samych na stronach internetowych i na profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych;	Bez dodatkowych kosztów.
	f) wspieranie podmiotów nienależących do samorządu miasta w organizacji na terenie miasta konkursów analogicznych jak ww., w szczególności poprzez ich promowanie na stronie internetowej i w profilach społecznościowych miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych, a także poprzez udostępnianie nieruchomości.	Bez dodatkowych kosztów.
O21.K2.e	a) publikowanie otwartych zaproszeń dla organizacji pozarządowych do udziału w aktywnościach samorządu miasta, o których w działaniach O21.K1.b, O21.K1.e, O21.K1.f, O21.K1.g, O21.K1.h, O21.K1.i, O21.K1.j, O21.K2.b, O21.K2.c oraz O21.K2.d w celu ich zainspirowania do analogicznych aktywności;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) uwzględnianie w corocznych programach współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, celów i środków na wsparcie działalności tych organizacji i podmiotów o charakterze analogicznym, jak wskazane w poddziałaniu a).	Koszty w ramach corocznych PWOP I. Bez dodatkowych kosztów.
O21.K3.a	a) powierzenie wykonawcy zewnętrznemu opracowania Inwentaryzacji Przyrodniczej Gminy Miasta Głowno w drodze zamówienia publicznego.	Koszty zostaną ustalone na podstawie odpowiedzi potencjalnych oferentów na zapytanie ofertowe, po wstępnym oszacowaniu skali i złożoności prac inwentaryzacyjnych i z uwzględnieniem oczekiwanego przez samorząd miasta terminu wykonania zlecenia. Koszty analogicznych inwentaryzacji dla gmin o podobnym potencjale przyrodniczym ponoszone w ostatnich 5 latach wahały się najczęściej w przedziale od kilkudziesięciu do stu kilkudziesięciu tys. zł. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych, w tym w szczególności z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi.
O21.K3.b	a) planowanie kontroli, o których mowa w pkt b), w okresach rocznych;	Bez dodatkowych kosztów.

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe
O21.K3.b	b) prowadzenie kontroli, m. in. w zakresie: prawidłowości postępowania ze ściekami komunalnymi użytkowników szczelnych zbiorników na ścieki komunalne i przydomowych oczyszczalni ścieków; stanu i prawidłowości eksploatacji ww. zbiorników; bezumownego zrzutu ścieków komunalnych do sieci kanalizacji sanitarnej; nielegalnego zrzutu wód opadowych i gruntowych do sieci kanalizacji sanitarnej; prawidłowości segregacji odpadów komunalnych; spalania w paleniskach materiałów (paliw) do tego dopuszczonych; nielegalnego pozbywania się odpadów komunalnych i innych, w tym tworzenia tzw. dzikich wysypisk śmieci; nielegalnego gromadzenia i składowania odpadów komunalnych; przemysłowych, niebezpiecznych i innych;	Do ok. 10 tys. zł rocznie.
	c) prowadzenie kontroli na wniosek lub innych o charakterze interwencyjnym, w zakresie i kompetencji samorządu miasta, w sytuacji powzięcia wiarygodnej informacji o istotnej degradacji środowiska naturalnego na terenie miasta;	Koszty ustalane indywidualnie przez podmioty prowadzące kontrolę.
	d) analizowanie i raportowanie w okresach rocznych wyników kontroli wraz z rekomendacjami mającymi na celu poprawę trafności i skuteczności działań kontrolnych, a także redukcję przypadków łamania przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska naturalnego oraz postępowania z odpadami i ściekami komunalnymi.	Bez dodatkowych kosztów.
O21.K3.c	a) opracowanie wytycznych corocznych kontroli założeń zielonych, a tym ich infrastruktury towarzyszącej (ławek, urządzeń do zabaw, nawierzchni, oświetlenia, małej architektury itp.) i ich dystrybucja do miejskich jednostek organizacyjnych utrzymujących takie założenia;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) coroczne przeprowadzanie przez ww. miejskie jednostki organizacyjne ww. kontroli i przekazywanie ich wyników do Urzędu Miejskiego;	Bez dodatkowych kosztów.
	c) sporządzanie zbiorczego, rocznego raportu z ww. kontroli wraz z rekomendacjami mającymi na celu poprawę stanu i rozwój założeń zielonych oraz ich infrastruktury towarzyszącej.	Bez dodatkowych kosztów.
O21.K3.d	a) pozyskiwaniu danych o stanie środowiska miasta oraz źródłach jego zanieczyszczeń z oficjalnych baz i raportów;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) sporządzanie, na podstawie informacji pozyskanych z ww. baz i raportów, uzupełnionych danymi własnymi miasta, rocznej informacji na temat stanie środowiska miasta oraz źródłach jego zanieczyszczeń.	Bez dodatkowych kosztów.

p.d.	planowane poddziałanie	ramy finansowe
O21.K4.a	a) instalacja 3-5 urządzeń pomiarowych, zasilanych hybrydowo, w tym z paneli fotowoltaicznych, w kilku wybranych miejscach miasta;	Do ok. 60 tys. zł. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.
	b) montaż urządzeń wyświetlających, zasilanych w analogiczny sposób, na wybranych przystankach autobusowych lub/i w miejscach koncentracji ruchu pieszego i kołowego lub/i wewnątrz obiektów publicznych, z których korzystają mieszkańcy, prezentujących bieżące wartości pomiarów z ww. urządzeń;	Od kilku do kilkunastu tys. zł na urządzenie oraz do kilkunastu do kilkudziesięciu tys. zł na urządzenia serwerowe i komunikacyjne. Urządzenia te mogą i powinny pełnić również inne funkcje o charakterze informacyjnym. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.
	c) uruchomienie na stronie internetowej miasta oraz stronach internetowych miejskich jednostek organizacyjnych apletu lub jego równoważnika wyświetlającego wartości pomiarów z ww. urządzeń;	Koszty w ramach poddziałania b).
	d) dystrybuowanie kodu informatycznego umożliwiającego umieszczenie apletów lub ich równoważników wyświetlających wartości pomiarów z ww. urządzeń na stronach internetowych podmiotów zainteresowanych;	Koszty w ramach poddziałania b).
	e) promowanie informacji o ww. działaniach na profilach społecznościowych miasta;	Bez dodatkowych kosztów.
	f) poszerzenie usługi o kolejne urządzenia pomiarowe;	Koszty do ustalenia z dostawcą usługi.
	g) stałe monitorowanie czy wszystkie z urządzeń pomiarowych funkcjonują prawidłowo;	Bez dodatkowych kosztów.
	h) montaż urządzeń wyświetlających, zasilanych w hybrydowy sposób, na wybranych przystankach autobusowych lub/i w miejscach koncentracji ruchu pieszego i kołowego lub/i wewnątrz obiektów publicznych, z których korzystają mieszkańcy, prezentujących bieżące wartości pomiarów z ww. urządzeń (rekomenduje się lokalizacje bliższe miejscom instalacji urządzeń pomiarowych);	Od kilku do kilkunastu tys. zł na urządzenie. Urządzenia te mogą i powinny pełnić również inne funkcje o charakterze informacyjnym. Poddziałanie posiada potencjał uzyskania wsparcia finansowego w ramach projektów adresowanych do programów pomocowych krajowych i unijnych.

<i>p.d.</i>	<i>planowane poddziałanie</i>	<i>ramy finansowe</i>
O21.K4.a	i) promowanie na profilach społecznościowych miasta informacji o ww. działaniach i możliwościach zapoznawania się z jakością powietrza.	Bez dodatkowych kosztów.
O21.K4.b	a) udostępnianie na stronie internetowej miasta, w specjalnie przeznaczonej do tego sekcji, informacji na temat jakości powietrza, wód, gleb, hałasu oraz promieniowania elektromagnetycznego w mieście, jak również źródeł ich zanieczyszczeń, a także stanu fauny i flory na terenie miasta;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) publikowanie w profilach społecznościowych miasta informacji o aktualizacjach danych zawartych w ww. sekcji oraz zaproszeń do zapoznania się z tymi informacjami.	Bez dodatkowych kosztów.
O21.K4.c	a) udostępnianie na stronie internetowej miasta, w specjalnie przeznaczonej do tego sekcji, podstawowych informacji na temat działań samorządu, w tym miejskich jednostek organizacyjnych, na rzecz poprawy stanu środowiska miasta;	Bez dodatkowych kosztów.
	b) publikowanie w profilach społecznościowych miasta informacji o nowych, najważniejszych informacjach zamieszczonych w ww. sekcji oraz zaproszeń do zapoznania się z tymi informacjami.	Bez dodatkowych kosztów.

Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Funduszu Spójności (FS) (a także EFS+, EFMRA i FST¹) są i będą rozdysponowane na podstawie programów regionalnych (wojewódzkich), transgranicznych, a także krajowych, z których będzie można korzystać do 2029/2030 r. Z punktu widzenia finansowania działań PEE 2025-2027 kluczowe będą w tym zakresie programy:

- **Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027**, wobec którego Komisja Europejska w dniu 5 grudnia 2022 r. podjęła zatwierdzającą decyzję wykonawczą C(2022) 9072, i który został przyjęty Uchwałą Nr 1050/22 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 28 listopada 2022 r. Budżet tego programu to blisko ok. 2,7 mld euro. Zgodnie z tym programem jego środki zostaną rozdysponowane na działania przyczyniające się do kilkudziesięciu celów szczegółowych, przy czym z punktu widzenia potencjalnego finansowania działań PEE 2025-2027 istotne są:
 - RSO2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.
 - RSO2.2. Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą w (UE) 2018/2001 sprawie energii odnawialnej w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.
 - RSO2.4. Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.
 - RSO2.5. Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej;
 - RSO2.6. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej;
 - RSO2.7. Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia;
 - RSO2.8. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej;
 - RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich;
 - JSO8.1. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie.
- **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)**, którego środki rozdysponowywane są m. in. na działania: a) chroniące bioróżnorodność i naturalność ekosystemów; b) chroniące dziedzictwo przyrodnicze (retencja, systemy

¹ Europejski Fundusz Społeczny Plus, Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury oraz Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, środki, z których finansują działania mieszczące się poza kierunkami działań PEE 2023-2027.

monitorowania i zarządzania kryzysowego); c) poprawiające gospodarkę wodno-ściekową; d) przyczyniające się do wzrostu odporności na zmiany klimatu (w tym na susze i powodzie); e) redukujące emisję w transporcie i rozwijające transport szynowy; f) rozwijające systemy monitorowania zasobów przyrodniczych; g) zwiększające efektywność energetyczną mieszkalnictwa, budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw oraz udział wykorzystywanej energii ze źródeł odnawialnych. <https://www.feniks.gov.pl>

- **Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027.** Ze względu na swój charakter, jako źródło finansowania działań PEE 2025-2027 może on mieć charakter uzupełniający (korzystanie pośrednie tzn. poprzez udział w projektach innych podmiotów) dla działań w zakresie waloryzacji dziedzictwa przyrodniczego.

Ponadto źródłem finansowania działań PEE 2025-2027 może być **Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności** (KPO), ponieważ wspierane są lub będą z niego działania m. in. na rzecz: a) efektywności energetycznej budynków jedno- i wielorodzinnych i upowszechniania niskoemisyjnych źródeł energii; b) rozwoju lokalnych odnawialnych źródeł energii realizowanych przez społeczności energetyczne (w tym klastry energii, spółdzielnie energetyczne oraz inne społeczności energetyczne); c) zwiększania zrównoważonego dostępu do nisko- i zeroemisyjnego transportu, w szczególności poprzez zapewnienie odpowiedniej jakości usług zbiorowych przewozów; poprawienia efektywności usług transportu intermodalnego.

Prócz środków pochodzących z Funduszy Europejskich i dystrybuowanych w ramach przedstawionych wyżej programów, źródłem finansowania działań PEE 2025-2027 mogą być także inne fundusze zagraniczne, w tym przede wszystkim **Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy** (czyli tzw. Fundusze norweskie i EOG). W chwili obecnej finalizowana jest III edycja Funduszy norweskich i EOG obejmująca lata 2014-2021 (realizacja do 2024/2025). Zgodnie z opublikowanym przez Biuro Mechanizmów Finansowych wiosną 2025 dokumentem programowym *Programme areas and funds for the EEA and Norway Grants 2021-2028*, główne cele alokacji środków edycji IV to zielona transformacja Europy, demokracja, państwo prawa i prawa człowieka, włączenie społeczne i odporność. Z punktu widzenia PEE 2025-2027, interesującymi mogą być, uszczegóławiające je, kierunki finansowania, takie jak: przejście na czystą energię; zanieczyszczenie powietrza, wody i gleby; zrównoważona i inteligentna mobilność; gospodarka obiegu zamkniętego; adaptacja do zmian klimatu; bioróżnorodność i ekosystemy; zielone zarządzanie; rozwój zawodowy nauczycieli, edukatorów, trenerów, dyrektorów szkół i personelu administracyjnego w edukacji; lokalne inwestycje w zieloną transformację, działania na rzecz klimatu, zrównoważony rozwój środowiska, odporność, rozwój społeczny i włączenie społeczne, zatrudnienie i transformacja cyfrowa; działania na rzecz klimatu, ochrona środowiska i sprawiedliwa zielona transformacja.

Przedstawione wyżej, potencjalne źródła finansowania PEE 2025-2027 dotyczą stanu na trzeci kwartał 2025 r. i będą się zmieniać w okresie jego realizacji. Źródła europejskie będą wprawdzie stabilne do lat 2027/2028, natomiast źródła krajowe, dostępne poprzez programy rządowe i ministerialne, będą niemal na pewno charakteryzować się wysoką zmiennością. W związku z powyższym Urząd Miejski w Głownie prowadzić będzie stały monitoring krajowych i zagranicznych programów, planów i projektów mogących stanowić źródła finansowania działań PEE 2025-2027.

Spis tabel

Tabela 1. Planowane działania i poddziałania w zakresie powszechnej, wielowymiarowej edukacji mieszkańców dla rozwoju ich praktycznych kompetencji prośrodowiskowych	8
Tabela 2. Planowane działania i poddziałania w zakresie wzmacniania więzi osobistych i grupowych mieszkańców z lokalnym środowiskiem naturalnym	31
Tabela 3. Planowane działania i poddziałania w zakresie pozyskiwania informacji o stanie lokalnego środowiska, jego zanieczyszczeniach i ich źródłach	41
Tabela 4. Planowane działania i poddziałania w zakresie dostarczania użytecznej informacji środowiskowej	45
Tabela 5. Działania Programu Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Główna na lata 2025-2027, dla których realizacji poszukiwane będzie wsparcie i współpraca w ramach przyszłej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030 dzięki ich spójności ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (projekt przyjęty 25 marca 2025 r. uchwałą 359/25 Zarządu Województwa Łódzkiego).	54
Tabela 6. Wskaźniki osiągnięcia oczekiwanych rezultatów planowanych działań służących bezpośrednio osiągnięciu celu PEE 2025-2027 „Praktyczne informacje, kompetencje i postawy prośrodowiskowe” (Cel operacyjny nr 21 SRMG 2023-2027) oraz ich pomiar.	58
Tabela 7. Ramy finansowe planowanych działań i poddziałań.	62